

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας . Πολυτεχνική Σχολή , τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. 2019-20

11^ο εξάμηνο

Διπλωματική Εργασία

Θέμα :

Ξενώνας στη Ζαγορά Πηλίου

& Διερεύνηση της ιστορίας της «Πηλιορείτικης» αρχιτεκτονικής παράδοσης

Φοιτητής : Κωνσταντίνος Γ. Τσαπράζης

Επιβλέπων καθηγητής : Κωστής Πανηγύρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας . Πολυτεχνική Σχολή , τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. 2019-20

11^ο εξάμηνο

Διπλωματική Εργασία

Θέμα :

Ξενώνας στη Ζαγορά Πηλίου

& Διερεύνηση της ιστορίας της «Πηλιορείτικης» αρχιτεκτονικής παράδοσης

Φοιτητής : Κωνσταντίνος Γ. Τσαπράζης

Επιβλέπων καθηγητής : Κωστής Πανηγύρης

Περιεχόμενα

σελ. 1	A	Δεύτερη Ρωμαϊκή περίοδος . 330-1469 μ.Χ.	ιστορική διερεύνηση
σελ. 18	B	Περίοδος Οθωμανικών χρόνων. 1469 – 1800	ιστορική διερεύνηση
σελ. 36	Γ	Επιλογή μορφολογικών χαρακτηριστικών για την δημιουργία ξενώνα στη Ζαγορά	
σελ. 47		Βιβλιογραφία	

A. Δεύτερη Ρωμαϊκή περίοδος . 330-1453 μ.Χ.

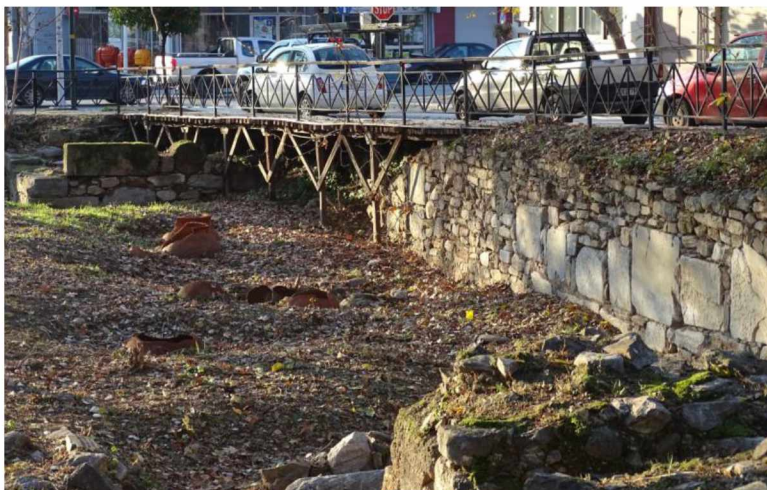
Με την επίσημη αναγνώριση του χριστιανισμού (313 μ.Χ.) και την ίδρυση της Νέας Ρώμης ή Κωνσταντινούπολης, το 330 μ.Χ., αρχίζει συμβατικά μια νέα περίοδος στην ιστορία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η οποία ονομάστηκε από τους μεταγενέστερους ιστορικούς Βυζαντινή. Η περιοχή των Μαγνήτων όπως και άλλες εθνοτικές περιοχές στον αρχαίο Ελλαδικό κόσμο αρχίζει και εξαφανίζεται καθώς διαχέεται σε μια ενιαία Θεσσαλική επαρχία όπου κυριαρχούν οι λίγες μεγάλες πόλεις. Στην περιοχή του μυχού του Παγασητικού κόλπου, η Δημητριάδα παραμένει ακόμη η μεγαλύτερη πόλη αλλά οι κάτοικοί της, λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και των φόρων της Ρωμαϊκής κατοχής διαχέονται ξανά στην επαρχία, στο Πήλιο και γύρω απ' αυτό, όπου αρχίζουν ξανά αγροτικές καλλιέργειες καθώς υπάρχει ήδη μεγάλη οικονομική κρίση. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία διαίρεται σε Ανατολική και Δυτική το 395μ.Χ. Ήδη από τον 2^ο αιώνα αρχαία Γερμανικά φύλα επιδιώκουν νέα εδάφη προς Νότο και το 410 ένας κλάδος τους ληλατεί την παλαιά Ρώμη. Αργότερα το 476 η Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία καταλύθηκε και παύει να υπάρχει. Παραμένει όμως η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και αντέχει στις επιδρομές των αρχαίων Γερμανικών και αργότερα Σλαβικών φύλων .

Στην περιοχή της Δημητριάδας φαίνεται να έχει καταργηθεί το παλαιό ρυμοτομικό σύστημα που δημιουργήθηκε την εποχή των Μακεδόνων, και οι κατοικίες κατασκευάζονται με επίκεντρο τον παλαιό βόρειο λιμένα της πόλης. Γενικά φαίνεται να συνεχίζεται η συρρίκνωση της πόλης στους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες. Συγκεκριμένα από ανασκαφές βρέθηκαν πρωτοχριστιανικοί ναοί με κυριότερο εκείνον της Δαμοκρατίας ενώ τεκμηριώθηκε η εγκατάλειψή του τον 6^ο μ.Χ. αι.. Επίσης ανασκάφηκε κτίσμα το οποίο εικάζεται ότι αποτελούσε κατοικία εύπορης «Βυζαντινής» οικογένειας και αποδόθηκε ως οικία της Δαμοκρατίας καθώς είχε ψηφιδωτά με παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά του προαναφερθέντος ναού. Κατά τον 6^ο αιώνα ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός τειχίζει πολλές πόλεις της αυτοκρατορίας και στην περιοχή της Μαγνησίας φαίνεται ότι τότε κατασκευάστηκε και το τείχος το οποίο αργότερα ονομάστηκε κάστρο του Βόλου. Σύμφωνα με την παρούσα έρευνα, ουσιαστικά το νέο τείχος περιέκλεισε την πόλη η οποία συνέχισε να ονομάζεται Δημητριάδα σε νέα θέση, καθώς η παλαιά Μακεδονική και Ρωμαϊκή Δημητριάδα είχε χάσει πλέον τους κατοίκους της και είχαν απομείνει λίγοι οι οποίοι και περιτειχίστηκαν σε καλύτερο σημείο με πιο καθαρό περιβάλλον και καλύτερες συνθήκες ύδρευσης στο κάστρο του Βόλου. Αυτό προκύπτει απ' το γεγονός ότι δεν έχουν βρεθεί τείχη από την υποτιθέμενη τειχοποιία του Ιουστινιανού στην παλαιά Δημητριάδα αλλά μέσα από την παρούσα έρευνα δεν έχουν εντοπιστεί παρά ελάχιστα ίχνη από βυζαντινή κατοίκηση. Γενικά η εικόνα της Δημητριάδος δείχνει ότι η περιοχή δύσκολα κατοικούνταν από τον 3-4^ο αιώνα και μετά κυρίως λόγω της αδυναμίας σε νερό ύδρευσης, αφού οι πήλινοι σωλήνες και το υδραγωγείο δεν είχαν αιωνόβιες αντοχές και δεν υπάρχουν ιδιαίτερα ίχνη από επισκευές στα υδραγωγεία. Ακόμη πιθανόν να είχαν αρχίσει να δημιουργούνται έλη στα νότια, στις Παγασές αλλά και στο βόρειο λιμάνι λόγω της ανύψωσης της στάθμης της θάλασσας σε συνδυασμό με τις αποθέσεις των χειμάρρων στα βόρεια. Κάτι τέτοιο μας πληροφορεί ο Κεκαυμένος ο οποίος αργότερα τον 11^ο αι. αναφέρει για την Δημητριάδα: « ...πόλις ἐστὶ Ἑλλάδος παρὰ θάλασσαν, ἀπὸ τε τῆς θαλάσσης καὶ τῶν κύκλωθεν βαλτῶν ἐξησφολισμένη...» αλλά δεν γνωρίζουμε αν αναφέρεται στην παλαιά Δημητριάδα ή στη νέα θέση όπου χτίστηκε η μεταγενέστερη οχύρωση.

Από την κατοίκηση και την μορφή των κατοικιών κατά την περίοδο αυτή ελάχιστα μας είναι γνωστά για την περιοχή γύρω απ' το Πήλιο. Τα περισσότερα ευρήματα προέρχονται από τον χώρο της παλαιάς πόλης της Δημητριάδας και αποτελούνται από ερείπια οικιών ή ίχνη τα οποία εμφανώς διαφέρουν τόσο στην κάτοψη όσο και στον προσανατολισμό από τα προγενέστερα τους Ελληνιστικά αλλά και τα Ρωμαϊκών χρόνων κτίσματα. Συνήθως τα ίχνη κατοικιών που ανακαλύπτονται κατόπιν ανασκαφής, φέρουν υλικό από αρχαιότερες κατασκευές εντοιχισμένες στους νέους τοίχους. Το ίδιο παρατηρείται και στην περίπτωση της «οικίας της Δαμοκρατίας» όπου είναι εμφανή μέλη από προγενέστερες κατασκευές χτισμένα μαζί με νέο υλικό. Ουσιαστικά η κατοίκηση από τον 6^ο αι. και μετά γίνεται στην περιτειχισμένη περιοχή του κάστρου του Βόλου. Οι περιτειχίσεις από τον Ιουστινιανό και μετά γίνονται στην εναπομένουσα (Ανατολική) Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία λόγω των συνεχών επιδρομών από γειτονικές μεγάλες δυνάμεις αλλά και από φυλετικά τμήματα που αρχίζουν να κατέρχονται από Βορά όπως Γερμανικά και Σλάβικα φύλα. Γενικότερα η περίοδος μετά την κατάλυση του δυτικού τομέα της αυτοκρατορίας, είναι γεμάτη από ανασφάλεια και από συνεχή προσπάθεια των αυτοκρατόρων να διατηρήσουν τα εδάφη τους. Αυτό θα αποτυπωθεί και στον τρόπο κατοίκησης, όχι μόνο στην περιοχή της ανατολικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας αλλά γενικότερα σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο γύρω απ' τη Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα.

Η χρήση αρχαιότερου υλικού υποδηλώνει μια κατάσταση οικονομικής δυσπραγίας κατά την εποχή εκείνη καθώς το Ελλαδικό θέμα συνέχιζε να είναι η φτωχότερη γειτονιά της Αυτοκρατορίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι παλαιότερες οικίες Ρωμαϊκών χρόνων μετασκευάζονταν και επαναχρησιμοποιούνταν από νεότερους κατοίκους. Η διαδικασία περιελάμβανε πάλι τη χρήση αρχαιότερου υλικού στην τοιχοδομία αλλά και την χρήση των οπτόπλινθων σε κατασκευές ανοιγμάτων και σε τμήματα των κυρίως τοίχων. Επίσης οι κατοικίες αρχίζουν να αποκτούν έναν κλειστό, αμυντικό χαρακτήρα και ύφος που υποδηλώνει ανασφάλεια. Έτσι εκλείπουν τα περιστύλια και οι ανοιχτές αυλές και η κάτοψη γίνεται πιο τετράγωνη και κλειστή.

Η περιτείχιση από τον Ιουστινιανό της Δημητριάδας σε νέα θέση αποσκοπούσε στην καλύτερη διαχείριση του τόπου και στην δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στους κατοίκους αφού τα χρόνια εκείνα υπήρχαν κίνδυνοι από επιδρομές πολλών φυλετικών ομάδων αλλά και από ξένες δυνάμεις. Ο Ιουστινιανός προφανώς ήθελε να παγιώσει μια κατάσταση εδαφών στην εποχή του και ασφάλισε-οχύρωσε στρατηγικά σημεία σε όλη την εναπομένουσα αυτοκρατορία. Στα νέα τείχη χρησιμοποιήθηκε αρχαιότερο υλικό και επίσης κατά τη γνώμη μου εκεί μεταφέρθηκε σταδιακά ό,τι πολυτιμότερο υπήρχε στη παλιά Δημητριάδα αλλά και στις γύρω περιοχές από αρχαιότερες κατασκευές, από αρχαίες επιγραφές, μέχρι και κίονες. Το νέο φρούριο αποτελούσε πλέον την πόλη και η κατοίκηση συνεχίστηκε φυσικά και γύρω απ' αυτό.

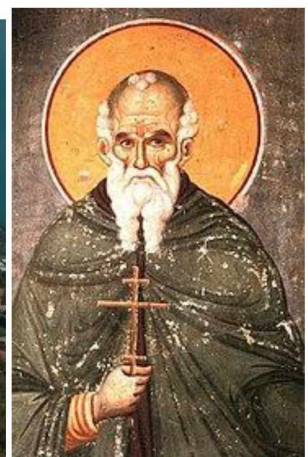
Η χρήση αρχαιότερου υλικού είναι εμφανής. Σήμερα το υψόμετρο θεμελίωσης του κάστρου βρίσκεται στην στάθμη της θάλασσας. Στην επόμενη εικόνα φαίνεται το ανθρωπογενές του λοφίσκου και το αυξημένο ύψος αποθέσεων. Ίσως εκεί κάποτε, κοντά στην αρχαία Ιωλκό, βρισκόταν το άλσος της Πυλαίας με τις εγκαταστάσεις και τα ιερά που φιλοξενούσε καθώς πολλές φορές προϊστορικά οικιστικά τμήματα δεν τα κατοικούσαν στα μεταγενέστερα χρόνια αλλά εκεί τοποθετούσαν κάποιο ιερό και γύρω απ αυτό άλσος. Το κτίσιμο έγινε με ακανόνιστους λίθους, αρχαιότερο υλικό και συνδετικό υλικό της εποχής.

Για την περίοδο αυτή και μέχρι τον 10^ο αιώνα δεν υπάρχουν πολλές αναφορές σχετικά με τις πόλεις της περιοχής γύρω απ' το Πήλιο παρά μόνο για την Δημητριάδα. Γνωρίζουμε όμως ότι η περιοχή δεχόταν επιθέσεις και επιδρομές από αρχαία Γερμανικά φύλα και απ' τους Ούννους αργότερα. Επίσης κατά την διάρκεια των περιόδων των μεγάλων μεταναστεύσεων των λαών (Völkerwanderung) κατά τον 5^ο -6^ο - 7^ο αιώνα η περιοχή δέχθηκε πληθυσμούς Σκλαβηνών ή Σλάβων όπως επικράτησε αργότερα να ονομάζονται. Τότε ίσως αλλάξανε και τα τοπωνύμια στην περιοχή και οι νέοι έποικοι προσδώσανε στις περιοχές σλαβόφωνα ονόματα. Επίσης ο Κορδάτος¹ (σελ. 146) μας πληροφορεί ότι κατά τον 8^ο αι. ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος αναφέρει ορισμένες ακόμη θεσσαλικές πόλεις στο Αιγαίο και σύμφωνα με τον Ansel Venturi στο έργο του «Imperium Orientalis, Venetiis» του 1729, σε χάρτη, η πόλη Ιανούβιος (Janubius) τοποθετείται παραθαλάσσια στο ανατολικό Πήλιο και φαίνεται να έχει ιδρυθεί στα Ρωμαϊκά χρόνια. Μέχρι και τον 10^ο αιώνα οι περιοχές είχαν αλλάξει ονομασίες, έτσι η Δημητριάδα ονομάστηκε :Veles , Velos και Volos (Βέλες ή Βόλος ήταν ο θεός αντίστοιχος της Δήμητρας για την γή στην θρησκεία αυτών των Σλάβων) και οι Φερές :Veles-tino (ή велестино = υπέροχο) Ίσως όμως τα νέα τοπωνύμια να εξέφραζαν τον τόπο κατοικίας των Veles (Βελες-ιγητών Σλάβων) καθώς το Βελεστίνο ήταν η κύρια έδρα τους. Η ανατολική πλευρά του Πηλίου ονομάστηκε зад гора (ζαντ γκορα – πίσω απ' το βουνό, ή το πίσω δάσος), και η λασιωτάτη ρίζα του Πηλίου ονομάστηκε Γκορίτσα (υποκοριστικό εξελληνισμένο του gora – βουνό = μικρό βουνό-λοφος ή δασάκι). Η αποδυναμωμένη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία δεν εμπόδιζε τις μεταναστεύσεις αυτές αρκεί οι κάτοικοι να πλήρωναν τους φόρους τους. Εξάλλου οι πληθυσμιακές αυτές ομάδες δεν συνιστούσαν κράτος καθώς διέπονταν από φατριαρχικές και κοινοτικές δομές. Αργότερα εκτός απ' τους Βελεγεζίτες κατέφθασαν στην περιοχή και οι Δρογγουβίτες ή Δρόγγοι Σλάβοι που εγκαταστάθηκαν κυρίως στο Πήλιο και το όρος απέκτησε τον χαρακτηρισμό «όρος των Δρόγκων» (Κορδάτος σελ. 155). Επίσης πιθανόν να ήρθαν και ¹Καναλίτες Σλάβοι και εγκαταστάθηκαν κοντά στην Βοιβηίδα λίμνη στα Κανάλια. Αργότερα τον 11^ο αιώνα κατέφθασαν και Βλάχικα φύλα (Αρμάνοι ή Ρεμένοι) που εγκαταστάθηκαν και αυτά στην περιοχή τόσο στα ορεινά όσο και στα πεδινά. Οι πληθυσμοί αυτοί συμμείχθηκαν με τους απομένοντες Έλληνες και αποτέλεσαν την νέα κάθοδο βόρειων φύλων στην περιοχή μετά από 2000 χρόνια.

Την περίοδο αυτή σταθεροποιείται και το φεουδαρχικό σύστημα τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Στο Πήλιο ιδρύονται τα πρώτα μοναστήρια κατά τα πρότυπα του Αγίου Όρους και ο Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης (Πόντιος μοναχός, Αθανάσιος ο Τραπεζούντιος 930-997/1000) φαίνεται να ναι ο κύριος παράγοντας της δημιουργίας μοναστηριών στο ανατολικό Πήλιο, καθώς ήταν ιδιαίτερα αγαπητός στον Σλαβόφωνο πληθυσμό, κατά τα πρότυπα που ο ίδιος έθεσε στον Άθω και σύμφωνα με αυτά που ορίστηκαν απ' τον ίδιο επί του κοινοβίου της Μονής της Λαύρας. Ο πρώτος Καταστατικός Χάρτης του Αγίου Όρους, που συνέταξε ο Αθανάσιος και επικύρωσε με την υπογραφή του ο Τσιμισκής, είναι ο λεγόμενος «Τράγος» (δηλαδή περγαμινή από δέρμα τράγου), που φυλάσσεται στις Καρυές και αποτελεί το σημαντικότερο κειμήλιο της Αθωνικής Πολιτείας. Σε ορισμένους χάρτες μετέπειτα αιώνων φαίνεται καθαρά και η τοποθεσία Monestier στο Πήλιο, που εξέφραζε ίσως τις μοναστικές κοινότητες εκείνων των αιώνων στην περιοχή. Τα νέα μοναστικά κέντρα άλλες φορές αποτέλεσαν εν μέρει, το επίκεντρο κατοίκησης στο Πήλιο και άλλες φορές ανταγωνίζονταν τις υπάρχουσες τοπικές πολιτικές κοινότητες σχετικά με τις χρήσεις και τις ιδιοκτησίες της γής.

Το ξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου του Αθωνίτη, στον ομώνυμο λόφο (του εν Άθω) εντός ίχνους περιτείχισης αρχαίων χρόνων (πιθανό φυλάκιο-παρατηρητήριο-φρουκτώριο της αρχαίας Κασθαναίας) πάνω απ' τη σημερινή κομόπολη της Ζαγοράς.

1 Γιάνη Κορδάτου. Ιστορία της επαρχίας Βόλου και Αγιάς, από τα αρχαία χρόνια ως τα σήμερα. Εκδόσεις 20^{ος} αι. Αθήνα

Την περίοδο εκείνη φαίνεται να έγινε και μικρή περιτείχιση στην αρχαία ακρόπολη στην Γορίτσα και προσπάθεια επισκευής επί μέρους των τειχών στην κορυφή του λόφου όπως αποδεικνύουν υπολείμματα επέμβασης. Κατοίκηση στον λόφο της Γορίτσας είναι αβέβαιο αν ξαναέγινε. Τον καιρό εκείνο η περιοχή δεχόταν και επιθέσεις από άλλους λαούς όπως από τους Σαρακηνούς και τους Βούλγαρους. Στα 1040, οι Βούλγαροι καταλαμβάνουν την Δημητριάδα και οι στρατηγοί τους Πέτρος Δελεάνος και Αυτοβόης Διαβολίτης επισκευάζουν τα κατεστραμμένα τείχη της πόλης (κάστρο Βόλου).

Από τον 10^ο αι. και μετά και για αρκετά χρόνια η περιοχή της Θεσσαλίας ονομαζόταν Μεγάλη Βλαχία. Γενικότερα η περίοδος του μεσαίωνα στην περιοχή ήταν αρκετά ταραγμένη, καθώς στην Ευρώπη οι νέες Δεσποτείες και αυτοκρατορίες εποφθαλμιούσαν και τις Ρωμαϊκές (βυζαντινές) επαρχίες του παλαιού ελλαδικού χώρου και τον πλούτο που συσσωρεύονταν εις την Πόλη. Έτσι και την περιοχή της αρχαίας μαγνησίας θα την κατακτήσουν εκτός από τους Γότθους και τους Ούνους, τους Σαρακηνούς και τους Βούλγαρους ακόμα και οι Δεσπότες πολλών νέων χωρών της δυτικής Ευρώπης αλλά και δεσπότες του «παλαιού ελλαδικού χώρου». Από τους πρώτους ήταν οι Βενετοί, οι οποίοι πολλές φορές ήταν σε συμμαχίες και συμφωνίες με τους Ρωμαίους Αυτοκράτορες (βυζαντινούς). Στην συνέχεια οι Φράγκοι (Γερμανο-Γάλλοι), οι Καταλανοί (σημ. Ισπανία) με την Companya Catalana.. Η λέξη Ελλάδα δεν υπήρχε καν για την περιοχή και το μόνο που είχε απομείνει από την αρχαία εποχή ήταν η γλώσσα η οποία διατηρήθηκε σε όλους τους λόγιους κύκλους αλλά και τις θρησκευτικές δομές της εποχής. Επίσης αργότερα μετά το 1204 και την άλωση της Πόλης από τους ενωμένους Λατίνους Σταυροφόρους, νέες επιδρομές ξεκινούν από βορρά προς τον ελλαδικό χώρο από Αρβανίτες (μεσαιωνικοί Αλβανοί) οι οποίοι συγκρούονται και με τους τοπικούς φεουδάρχες. Αργότερα το 1349 ο Κράλης (βασιλιάς) της Σερβίας Στέφαν Ούρος Δ΄ Ντούσαν κατακτά την περιοχή και διώχνει τους Καταλανούς. Ο Σέρβος αυτός ηγεμόνας βρίσκει υποστήριξη και στο Πήλιο από τα Σλαβικά στοιχεία που υπήρχαν και εκεί. Μάλιστα φέρεται να επισκέφτηκε την περιοχή της Ζαγοράς και να έχτισε στη μεγαλύτερη πηγή μία κρήνη, κάτω από το λόφο του Αγίου Αθανασίου του Αθωνίτη, που ονομάζεται από τότε Βρύση του Κράλη. Η κρήνη αυτή ανακαίνισθηκε αργότερα το 1826 και το 2015.. {επίσης ζωκλήσι του Αθωνίτη υπάρχει και στην κορυφή της ράχης της Μακρουράχης}.

Κράλης Στέφαν Ούρος Δ΄ Ντούσαν

Ζαγορά, βρύση του Κράλη. 2014

Κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους και την περίοδο από τον 6^ο αι. και μέχρι τον 15^ο, η μορφή των κατοικιών δεν ακολουθεί κάποια πρότυπα μορφολογικά που καθιερώνονται ως ευρεία τυπολογία αλλά κυρίως ακολουθεί το ύψος και την φιλοσοφία ζωής και επιβίωσης των κατοίκων δια μέσου των αιώνων αυτών πράγμα που εμπεριέχει όμως ή δημιουργεί μια εν δυνάμει τάση προς τυπολογία. Ήδη από τα πρώιμα χρόνια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας στον Ελλαδικό χώρο, οι κατοικίες διαχωρίζονταν σε αυτές των απλών ανθρώπων της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και σε αυτές των πλέον εύπορων οικογενειών που αργότερα θα μετεξελιχθούν σε φεουδαρχικές. Η μορφή της κατοικίας δηλαδή αποκτά πιο ξεκάθαρα ταξικό χαρακτήρα και σχηματοποιείται σύμφωνα με τις ανάγκες των ιδιοκτητών της. Απ' ό,τι φαίνεται η χρήση συνδετικού κονιάματος σε κατασκευές δεν σταμάτησε από την Ρωμαϊκή εποχή αλλά ούτε και γενικεύτηκε σε όλες τις κατασκευές. Έτσι κατασκευάζονταν κατοικίες με ωμόπλινθους ιδιαίτερα στις πεδινές περιοχές της περιοχής της Μαγνησίας όπου διέμεναν αγροτικές και κτηνοτροφικές οικογένειες ενώ με λίθους και συνδετικό υλικό κατασκευάζονταν οι κατοικίες των πλέον εύπορων γαιοκτημόνων-φεουδαρχών αλλά και οι ημιορεινές κατοικίες.

Δυστυχώς για την περιοχή του Πηλίου και της Μαγνησίας δεν υπάρχουν τεκμήρια για την μορφή των κατοικιών κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους. Τα μοναδικά υπολείμματα των ταραγμένων αυτών περιόδων είναι τα ερείπια διαφόρων κάστρων που κατασκευάστηκαν για αμυντικούς λόγους, ενώ δεν είναι συνήθως ξεκάθαρο από ποιους κατασκευάστηκαν και ποια χρονολογία ή από ποιόν κατακτητή καθώς λείπουν οι γραπτές πληροφορίες για την περιοχή και υπάρχει ιστορικό κενό της κατοίκησης αρκετών αιώνων. Η έλλειψη γραπτών πηγών για αρκετούς αιώνες φανερώνει και την κατάσταση που επικρατούσε με τους συνεχείς πολέμους και τις κατακτήσεις από άλλους λαούς. Χαρακτηριστικό της κατάστασης είναι ότι σε αντίθεση με τον αρχαίο Ελλαδικό κόσμο, ελάχιστες έως μηδενικές είναι οι περιπτώσεις που αναδείχθηκαν λόγιοι και επιστήμονες στα μεσαιωνικά αυτά χρόνια από τον 3^ο μ.Χ. αι. και μέχρι τον 15^ο μ.Χ. αι. ενώ μέσα από γραπτά «βυζαντινών» αυτοκρατόρων διαφαίνεται μια σύγχυση και ένα θρησκευτικό παραλήρημα να κυριαρχεί καθώς για πολλούς αιώνες προσπαθούσαν να ορίσουν διάφορους θεσμούς μέσω των οποίων η νέα θρησκεία θα λειτουργούσε προς όφελος δικών τους πεποιθήσεων. Στην Πόλη όμως υπήρχαν πολύ αυστηροί πολεοδομικοί κανονισμοί. Η κατάσταση στην δυτική Ευρώπη δεν είναι και πολύ διαφορετική καθώς εκεί μέσα από συγκρούσεις σχηματοποιούνται σιγά σιγά οι νέες δυνάμεις, τα νέα κράτη που θα γνωρίσουμε σήμερα. Εξάριση αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ανάπτυξη (Αναγέννηση) που έρχεται μετά την άλωση της Πόλης από τους Σταυροφόρους το 1204 καθώς τότε αρχίζει και η «ανακάλυψη» της αρχαίας Ελληνικής και Ρωμαϊκής γραμματείας από τους Λατίνους. Η Αναγέννηση, όπως ονομάστηκε αργότερα, σηματοδότησε ένα νέο ξεκίνημα στις τέχνες, στα γράμματα και τις επιστήμες σε χώρες της Ευρώπης και επηρέασε πολύ αργότερα και τον οθωμανικό ελλαδικό χώρο.

Αυτό που προκαλεί εντύπωση κατά τους αιώνες 7^ο – 15^ο σχετικά με την σχηματοποίηση των κατοικιών και τα νέα δεδομένα που δημιουργούνταν είναι μια καθολική τάση σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο να κατασκευάζονται κάστρα, μικρές οχυρώσεις σαν τις αρχαίες ακροπόλεις αλλά με λίθους φανερά μικρότερους και με χρήση συνδετικού υλικού. Το πιο αξιοσημείωτο όμως είναι η κατασκευή πύργων, είτε με την χρήση τους ως τμήμα οχύρωσης είτε ως μεμονωμένες κατασκευές εντός ή εκτός περιτειχισμένων πόλεων. Θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κάποιος τον μεσαίωνα ως την περίοδο των πύργων. Ο χαρακτηρισμός αυτός θα μπορούσε να αγκαλιάσει όλες τις περιοχές γύρω απ' τη λεκάνη της Μεσογείου, την Αραβική χερσόνησο, τον Πόντο, την Ιβηρική χερσόνησο, την κεντρική Ευρώπη, μέχρι και την Βρετανία και την Γιουτλάνδη. Οι πύργοι είναι το πιο χαρακτηριστικό κατασκευάσμα εκείνων των εποχών και ίσως είναι και η καινοτομία αυτών των αιώνων η οποία έπεσε ως οικονομική κληρονομιά στην σύγχρονη εποχή με την δημιουργία υπερυψηλών κατασκευών. Η απλή περιτείχιση και η κατασκευή ενός οχυρού, ενός κάστρου, με ή χωρίς ενσωματωμένους πολεμικούς πύργους δεν ήταν κάτι το ιδιαίτερο σε σχέση με τις νέες μεμονωμένες αμυντικές κατασκευές, τους πύργους. Οι πύργοι εξέφραζαν αργότερα και την οικονομική επιφάνεια των ιδιοκτητών τους η οποία ήταν ανάλογη πλέον με το ύψος του πύργου.

Στον Ελλαδικό χώρο της εποχής υπάρχουν ακόμη λείψανα από πύργους που κατασκευάστηκαν σε διάφορες χρονικές περιόδους και από διάφορους κατασκευαστές, από Ρωμαίους (βυζαντινούς) ή από τους κατά καιρούς κατακτητές. Η χρήση των πύργων προφανώς αποδείχτηκε μια καλή λύση για την εποχή αφού οι ανάγκες ήταν τέτοιες που υπαγόρευαν την κατασκευή τους. Για να κατανοήσουμε τι σημαίνει ανάγκες και τη σχέση της ανάγκης με τους διαθέσιμους πόρους της εποχής, έμψυχους και άψυχους, θα πρέπει να αντιληφθούμε και την ιδιαιτερότητα του φεουδαρχικού συστήματος έναντι του δουλοκτητικού και να ξεκαθαρίσουμε τα δεδομένα σχετικά με τις δυνάμεις παραγωγής, την άρχουσα τάξη και τους δεσμούς που μπορούσαν να υπάρχουν μεταξύ μελών της άρχουσας τάξης ή τους ανταγωνισμούς. Απ' ό,τι φαίνεται κυρίαρχο στοιχείο υπήρξε ο ανταγωνισμός μεταξύ των ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής (γαιών), και αυτό ώθησε και δημιούργησε μια εξέλιξη στον τομέα της άμυνας όχι συλλογική, όπως ήταν τα αρχαιότερα τείχη, αλλά κυρίως ατομική, που άπτονταν της οικογένειας του κάθε αφέντη και δεσπότη, του κάθε τσιφλικά και φεουδάρχη. Έτσι

γεννήθηκαν οι πύργοι και οι οικογενειακές αμυντικές πρακτικές ενώ το ενδιαφέρον για τα κοινά, η κοινότητα, μπήκε σε τελευταία μοίρα. Αυτό ήταν και αποτέλεσμα της ιδιαίτερης μορφής της άσκησης κεντρικής εξουσίας και από τους Δεσπότες – αυτοκράτορες της εποχής.

Στις ακόλουθες εικόνες φαίνεται μια «διεθνής» πρακτική κατασκευής πύργων στους μεσαιωνικούς χρόνους που έχουν επιζήσει μέχρι σήμερα.

Κούλα στη Λούρα της Αλβανίας

Ένας από τους πύργους της Νυρεμβέργης

Torre de Mendoza, Ισπανία.

φρούριο του Bilghi. Αραβική χερσόνησος

Bani Malik Ταΐφ

Kasbah , Hejazi city of Al Baha, Saudi Arabia

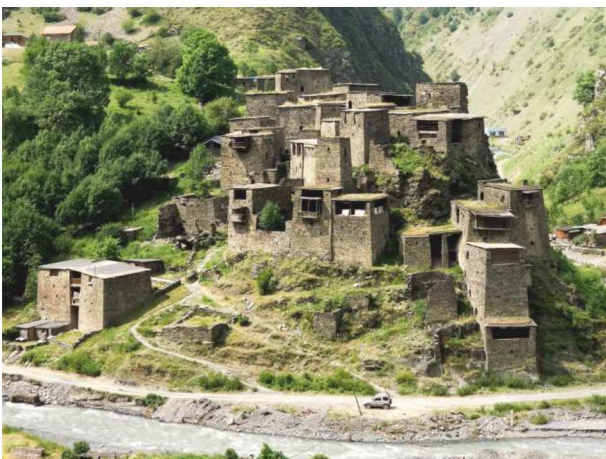

Shatili village, Γεωργία

Φανάρι Καρδίτσας τέλη 19^{ου} αιώνα.

Πηλιορείτικη οικοδομία. Γιάννης Κίζης , σελ.40

Εικ. 14. Τό Φανάρι, φυσική όχύρωση (τέλη 19ου αι.).

Svan, mestia, svaneti. Γεωργία... αρκετοί πύργοι στέκουν όρθιοι εδώ και 1000 χρόνια....

tuschetien-dartlo Region Γεωργία.

Vadachkoria)

Medieval Mutso village in Khevsureti (Photo Badri

Erzi , Ingushetia North Caucasus. Κάτω από την κοιλάδα Σβανέτι. Γεωργία, μεσαιωνικά χωριά...

από κοιλάδα Σβανέτι, Γεωργία, 1929

Μίνη Φωτό : <https://tanea-diaspora.net/2017/10/30/bbc-πού-ζουν-οι-απόγονοι-των-σπαρτιατών/>

Κοίτα Λακωνίας. (Φωτό : https://www.crashonline.gr/wp-content/uploads/2015/12/koita-2_3.jpg)

Πιθανόν έτσι να ήταν και η μορφή των μεγαλύτερων οικισμών στο μεσαιωνικό Πήλιο με πρώτο ίσως την πύργοπολιτεία της Μακρυνίτσας καθώς ήταν ο πιο δυσπρόσιτος αλλά και κοντινός και ασφαλής οικισμός στο λιμάνι του κόλπου του Αλμυρού, όπως ονομάζονταν τότε ο Παγασητικός κόλπος, αφού οι δύο μεσαιωνικοί Αλμυροί ήταν το εμπορικό κέντρο της εποχής για αρκετό διάστημα στον μεσαίωνα. Αργότερα με την Οθωμανική κατάκτηση, οι πύργοι στο Πήλιο απόκτησαν και εξώστες ανοιχτούς και κλειστούς και αργά έχασαν την αρχική τους αυστηρή όψη η οποία διατηρήθηκε μόνο στη Λακωνία όπου και το μέρος είναι τραχύτερο για να το πατήσουν Ευρωπαίοι ή Οθωμανοί αλλά και οι κάτοικοι δεν το έδιναν σε κατακτητή εύκολα.

(φωτό πηγή :<http://www.tsolakisbooks.gr/o-πύργος-της-ουρανούπολης/>) Ο Πύργος της Ουρανούπολης 12^{ος} αι. μ.Χ. , Άγιο Όρος

The 1300 Guinigi Tower, Lucca. Tuscany, Italy.

Κάτω Lorenzetti Ambrogio 1337 Siena, Italia

Italy ο πύργος των Garisenda 48μ. και Asinelli 97,2 μέτρων στη Μπολόνια Ιταλία

Πύργος Δουράκη

<https://www.rathimatavillas.gr/towers.php>

Πύργος Τρικαλίτη

Πύργος Ροβιτών. Πηγή : <https://www.kastra.eu/>

<https://www.exploring-greece.gr/el/show/23854/:ttd/PIRGOS-TRIKALITI#.Xiibr2gzZPY>

Άνω: Μεσαιωνικός πύργος στην περιοχή Βροχιά, κοντά στα Λεχώνια στη Μαγνησία.

Τχνη από μεσαιωνικό κάστρο στα Λεχώνια και ερείπιο από πύργο κοντά στην περιτείχιση

Μονή Ξενοφώντος Άγιο Όρος (998μ.Χ.)

Ο πύργος του δούκα των Αθηνών στην Ακρόπολη.

Έτσι η άμυνα πέρασε σε ατομικό - οικογενειακό επίπεδο "ξεπερνώντας" πλέον το συλλογικό τείχος και τις οχυρώσεις. Κατά τον μεσαίωνα ο κάθε μεγάλος γαιοκτήμονας είχε το δικό του προσωπικό οχυρό, τον πύργο του. Το ίδιο και οι δούκες του Ελλαδικού θέματος, και οι κόμηδες και οι λόρδοι και γενικότερα οι αξιωματούχοι φεουδάρχες και μη. Ο απλός γεωργός και μικροβιοτέχνης ή έμπορος ή κτηνοτρόφος δεν διέθετε τα μέσα για την κατασκευή ιδιωτικού οχυρωματικού πύργου και πάντα βρισκόταν στο έλεος των επιδρομέων. Συνήθως οι οικίες των απλών ανθρώπων στις πεδιάδες ήταν από ωμόπλινθους με λίθινη βάση, όπως και στα αρχαία χρόνια, ενώ στις πόλεις συνήθως ήταν λίθινες κατασκευές με δύο ορόφους. Σε ημιορεινές περιοχές όπως στο Πήλιο, οι οικίες θα ήταν σίγουρα από λογάδες λίθους, κατεργασμένους ή μη, αλλά με μικρή κάτοψη και το πολύ δύο ορόφους. Οι πύργοι ήταν πολύ ψηλές κατασκευές και συνήθως η είσοδός τους ήταν σε ύψος πάνω από τρία μέτρα από το έδαφος και η πρόσβαση γινόταν με σκάλα.

Στο Πήλιο¹ πιθανόν να ξεκίνησε νωρίς η κατασκευή ψηλότερων οικιών από τον αγροτικό πληθυσμό αφού και οι λίθοι είναι πιο άφθονοι εκεί αλλά και το περιβάλλον προσφέρει κάποια ασφάλεια από επιδρομές καθώς είναι σχετικά δυσπρόσιτες οι περιοχές και πιθανόν να δημιουργήθηκαν από νωρίς συνθήκες κατασκευαστικής άνεσης. Επίσης όλα τα μοναστήρια του Πηλίου είναι κατασκευασμένα με λίθους όπως και του Αγίου Όρους. Κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους το κάθε μοναστήρι ήταν και ένα μικρό κάστρο και αρκετά είχαν και στον κεντρικό περίβολο κάποιο πύργο που διατηρείται και σήμερα ακόμη σε μονές του Αγίου Όρους. Στο Πήλιο κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους υπήρχε κατοίκηση ενώ είχαν δημιουργηθεί και οικισμοί οι οποίοι δεν υπάρχουν σήμερα. Στο ανατολικό Πήλιο υπήρχε ο οικισμός της Κυρά Καλής σε υψόμετρο 550μ. και 1200μ. νότια του σημερινού Πουρίου, ο μικρός οικισμός από τις Μουτζέλες στα 3700μ. ΒΔ του Πουρίου, ο οποίος καταστράφηκε από τους Τούρκους, αλλά και μικροί τειχισμένοι οικισμοί πιθανότατα έδρες ξένων κατακτητών. Ένας τέτοιος οικισμός υπήρχε στη Ζαγορά, στον λόφο «ράχη Παρδαλού» περίπου σε 900μ. απόσταση από την θέση «Παλιόκαστρο» στην ίδια ράχη και λίγο ψηλότερα σε υψόμετρο. Εκεί υπήρξε κάποτε μεσαιωνικό κάστρο μικρής έκτασης με κυκλικούς πύργους άγνωστης κατασκευής και χρονολογίας ενώ ακόμη ίσως σώζεται ένας πυρήνας κυκλικού πύργου. Στην απέναντι ακριβώς πλευρά του χειμάρρου υπήρχε επίσης πολύ μικρός οικισμός. Μεσαιωνικό κάστρο υπήρξε κάποτε και στην Νταμούχαρη, μια παραλία κοντά στον Αη Γιάννη Πηλίου. Το κάστρο αυτό πιθανότατα χρονολογείται στα υστεροβυζαντινά χρόνια, καθώς αποτελεί ένα τυπικό βυζαντινό οχυρό, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήθηκε και από τους Βενετούς, όταν αυτοί εκμεταλλεύτηκαν το λιμάνι της Νταμούχαρης. Γενικότερα σε δυσπρόσιτα μέρη η κατοίκηση δεν σταμάτησε ποτέ από τα αρχαία χρόνια και δημιουργήθηκαν αρκετοί οικισμοί και σε αρχαίες θέσεις με διαφορετικό όνομα από τον 7^ο-10^ο αι. και μετά.

1 Αναλυτικότερα για τοποθεσίες: «Τα Παλιόκαστρα του Πηλίου», Κώστας Λιάπης, Πανεπιστ. Εκδ. Θεσσαλίας, 2010

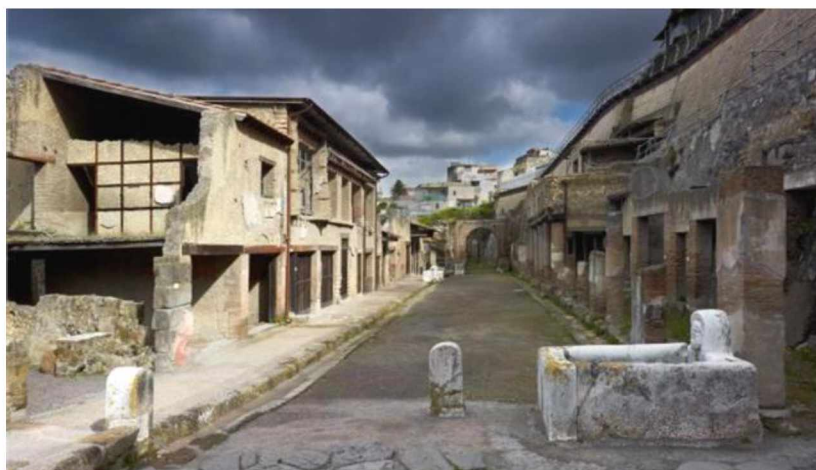
Για την περίοδο του μεσαίωνα θα πρέπει να διαχωρίσουμε την κατοίκηση σε πεδινή και ημιορεινή. Διαφορετικά ήταν τα χαρακτηριστικά της κατοίκησης σε διαφορετικά μέρη με άλλο εδαφικό ανάγλυφο από τα αρχαία ακόμη χρόνια. Επίσης διαφορετικές ήταν οι κατοικίες των πόλεων από αυτές των κοιμών. Το ελλαδικό θέμα βρισκόταν πίσω από τις πιο προηγμένες δεσποτείες των υπόλοιπων μεσαιωνικών γειτονικών περιοχών και με καθυστέρηση αιώνων ακολουθούσε τις εξελίξεις μετά από την κατάκτηση των Ρωμαίων και την ίδρυση της Νέας Ρώμης. Έτσι κάθε τεχνολογική καινοτομία αλλά και δομική τεχνική έφτανε πολύ αργότερα στο καθυστερημένο και φτωχό ελλαδικό τμήμα της Ευρώπης. Ακόμη η εξέλιξη στον Ελλαδικό χώρο πρώτα περνούσε από τα μεγάλα εμπορικά κέντρα και κατόπιν έφτανε στις πιο φτωχές περιοχές όπως ήταν πάντα ο τόπος της Μαγνησίας. Έτσι υπήρχε μια χρονική υστέρηση, από τα αρχαία ακόμη χρόνια και στον τομέα των κατασκευών για τον τόπο της Μαγνησίας, μια υστέρηση που μπορούσε να έχει χρονικό εύρος ακόμη και αρκετούς αιώνες κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους. Ο κύριος λόγος φυσικά ήταν ότι δεν υπήρχε ουσιαστική υπόσταση ελληνικού δεσποτάτου ή Βασιλείου ή κάποιας μορφής κράτους αφού η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία ουσιαστικά συνεχίστηκε σε άλλο τόπο και με νέα θρησκεία και οι επαρχίες της ανατολής παρέμειναν ή διαρρέθηκαν περαιτέρω. Εξάλλου από την Μακεδονοκρατία και ύστερα, μετά τους Ρωμαίους και ιδιαίτερα τους Σλάβους, ακόμη και τα ονόματα είχαν αρχίσει να αλλάζουν στον τότε Ελλαδικό χώρο καθώς υπήρξε μια διάχυση εθνοτήτων στην περιοχή.

Για τους λόγους αυτούς αξίζει να παρατεθούν στοιχεία που αφορούν την μορφή της κατοικίας σε διαφορετικές χρονικές στιγμές σε περιοχές κοντά ή μέσα στον ελλαδικό χώρο.

(Πηγή: <https://www.naftemporiki.gr/story/1015925/santorini-imerida-gia-tin-enisxusi-ton-anaskafon-sto-proistoriko-akrotiri>)

Νήσος Καλλίστη (ή Θήρα ή Σαντορίνη) 16^{ος} π.Χ. αι. Στο προϊστορικό Ακρωτήρι, απομένουσες διώροφες οικίες ενώ υπήρχαν και τριώροφα κτήρια... (καταστροφή και διατήρηση από το ηφαίστειο 16^{ος} π.Χ. αι.)

(Πηγή: <https://m.eirinika.gr/article/16060/1934-hronia-meta-tin-ekruxi-toy-vezoyviou-episkefthoy-me-tin-pompiia-foto-vinteo>)
Ήράκλειον (Ερκολλάνο) Ιταλία του 79μ.Χ. ... (καταστροφή και διατήρηση από ηφαίστειο το 79μ.Χ. (1^{ος} μ.Χ. αι.)

(Πηγή : https://en.wikipedia.org/wiki/Opus_craticum)

Πομπηία, Ιταλία ... (καταστροφή και διατήρηση από το ηφαιστειο του Βεζούβιου το 79 μ.Χ. (1^{ος} μ.Χ. α.)

Οικία 13^{ου} μ.Χ. α. Aveyron, Γαλλία

οικία 14^{ου} μ.Χ. α. Cividale del Friuli, Ιταλία

Οικία 18^{ου} α.μ.Χ. χωριό Kovachevitsa, Βουλγαρία

οικία 18^{ου} α.μ.Χ. Μακρινίτσα

Ζαγορά (Σωτήρα-Ζαγορά)

Μαστιχοχώρια Χίου, (φωτό: Τέτερης Μιχάλης)

Από τις προηγούμενες φωτογραφίες οικιών στην ευρύτερη περιοχή, γίνεται πιο κατανοητή η σχέση της κατασκευής με τις διαμορφωμένες τεχνολογικές εξελίξεις ανά χρονική περίοδο. Επίσης γίνεται πιο κατανοητή η σχέση μεταξύ τεχνολογίας και εξέλιξης ως συνάρτηση με την ανάπτυξη των σχέσεων παραγωγής, την παραγωγική διαδικασία και τις δυνάμεις παραγωγής. Ιδιαίτερα φαίνεται ότι όπου οι σχέσεις παραγωγής είχαν έντονο εκμεταλλευτικό χαρακτήρα, οι κατασκευές από τα αρχαία ακόμη χρόνια παρουσίαζαν τεχνολογική εξέλιξη καθώς οι δυνάμεις παραγωγής (εργατικό δυναμικό) τότε, δεν κόστιζαν(δούλοι). Αργότερα όταν οι σχέσεις παραγωγής πέρασαν σε στάδιο φεουδαρχικής εξάρτησης, οι δυνάμεις παραγωγής απαιτούσαν κάποιο αντίτιμο. Επίσης διαχρονικά ίσως φαίνεται και μια σχετική σταθερότητα στην εικόνα των κατοικιών, η οποία φιλοσοφικά πιθανώς υποδηλώνει την επίτευξη ενός στόχου, την εκπλήρωση του ρόλου της κατοικίας ως ανάγκης μέσω κάποιας ελάχιστης αρχιτεκτονικής δημιουργίας που αποτυπώνεται στην βασική μορφή των ανωτέρω κατασκευών κατά τους τελευταίους 35 αιώνες. Εντύπωση βέβαια προκαλεί η τεχνολογική ανάπτυξη που φαίνεται ότι υπήρχε κατά την Μινωική περίοδο (ή Μυκηναϊκή) στη νήσο Καλλίστη, όπως λεγόταν τότε η Σαντορίνη. Η ανάπτυξη αποτυπώνεται στην κατασκευαστική δεξιοτεχνία και στις τριώροφες και διώροφες κατασκευές που αποκαλύφθηκαν με τις ανασκαφές στην τοποθεσία Ακρωτήρι. Δυστυχώς ανάλογα ευρήματα δεν αποκαλύφθηκαν σε άλλα σημεία του Ελλαδικού χώρου, αφού οι συνθήκες εκεί ευνόησαν την διατήρηση και απέτρεψαν την επανάχρηση των υλικών. Αν είχαμε και σε άλλα σημεία παρόμοια διατηρημένα ευρήματα θα μπορούσαμε να εξάγουμε ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την τεχνολογική εξέλιξη αλλά κυρίως σχετικά με τις πρακτικές της κατοίκησης και της ζωής κατά τους προϊστορικούς και ιστορικούς αρχαίους χρόνους. Διαφαίνεται πάντως ότι σε καλά οργανωμένους οικισμούς από το 1700π.Χ. μέχρι και το 1700μ.Χ. οι διώροφες οικίες ήταν κάτι το συνηθισμένο.

Σύμφωνα με τα προηγούμενα μπορεί να εξαχθεί το αμφίβολο συμπέρασμα ότι οι κατοικίες στο Πήλιο και γύρω απ' αυτό, ακολουθούσαν με χρονική υστέρηση ακόμη και μερικών αιώνων τις μεσαιωνικές κατοικίες της πιο αναπτυγμένης Ευρώπης και πιθανότατα η κατασκευαστική άνοδος υποβοηθήθηκε από την ίδρυση μοναστηριών στο όρος καθώς οι τεχνίτες θα έκαναν και οικίες ιδιωτών και πύργους σε πολλά σημεία του Πηλίου. Έτσι ίσως από τον 10^ο αι. και ιδιαίτερα λόγω αμυντικών αναγκών, να δημιουργήθηκαν συγκροτήματα οικιών και οι πρώτοι πύργοι στην περιοχή. Κατά τους μετέπειτα αιώνες και κατά τη διάρκεια των Μελισσινών αλλά και στη διάρκεια κατοχής από ξένες δυνάμεις, πιθανώς να δέχθηκαν και επιρροές από δυτικές τεχνολογίες, προσθέτοντας τα πιο εύρηστα στοιχεία (π.χ. ορθογωνικά ανοίγματα αντί για τοξοειδή) πάνω σε μια «ρωμέικη» ή «βυζαντινή» κατασκευαστική τεχνολογία. Έτσι ίσως προχώρησε η πηλιορείτικη μεσαιωνική παράδοση και στην επόμενη Οθωμανική περίοδο της «Πηλιορείτικης οικοδομίας» η οποία είναι πιο πρόσφατη και η πιο γνωστή μέσα από τις υπάρχουσες εναπομένουσες κατασκευές-οικίες αυτής της περιόδου.

Η χρονική αυτή περίοδος, συμβατικά για την παρούσα έρευνα μέχρι το 1800, είναι η επόμενη των αποκαλούμενων μεσαιωνικών χρόνων. Ο όρος «Μεσαίωνας» αποδόθηκε αργότερα στην ταραγμένη και σκοτεινή πολλές φορές, αυτή περίοδο της Χριστιανικής Ευρώπης όπου κυριαρχούσαν οι πόλεμοι. Αντίθετα στην Ανατολή το Ισλάμ βρισκόταν σε ιδιαίτερη ακμή και στον τομέα των επιστημών και αρκετές φορές διασώθηκαν πολλά αρχαία ελληνικά κείμενα χάρη στα μεγάλα βεληνεκούς εκπαιδευτικά ιδρύματα που δημιουργήθηκαν σε πολλές μεγάλες πόλεις της Ανατολής. Έτσι έφτασε ο 15^{ος} αιώνας όταν δειλά εμφανίστηκαν και οι αριθμοί (πρώτα ίσως μέσω των Βενετών και κατόπιν των Οθωμανών) που χρησιμοποιούμε σήμερα στον ελλαδικό χώρο με μακρινή προέλευση από Ινδία και καθιέρωσή τους από τον ¹Αλ-Χουαρίζμι ((781 - 850) محمد الخوارزمي موسی بن الله عبد أبو) στον Δυτικό κόσμο από τον 12^ο αι. και μετά. Επίσης κατά τον 15^ο αι. ανακαλύπτεται και η Αμερική. Οι Οθωμανοί όμως είχαν πατήσει πρώτη φορά στην Θεσσαλία το ²1396, μετά το 1410, το 1431 ενώ οριστικά φαίνεται μετά η αλλαγή κυρίαρχου από Βενετσιάνους σε Οθωμανούς το 1469 για τον Παγασητικό κόλπο. Οι Οθωμανοί κατείχαν πλέον την περιοχή γύρω απ' το Πήλιο και μάλιστα χωρίς αντίσταση καμία από μέρους της ελληνόφωνης πλευράς, καθώς απάλλαξαν απ' ότι φαίνεται τον «ελληνικό» πληθυσμό από τον Βενετικό ζυγό και τους δούκες. Έτσι το ελληνικό στοιχείο της περιοχής ήταν ήδη υπό κατοχή και δεν προβλήθηκε καμία αντίσταση στην περιοχή εναντίον των Οθωμανών οι οποίοι κράτησαν και αυτοί με τη σειρά τους μόνο τις πιο εύφορες περιοχές ενώ το Πήλιο αφέθηκε ουσιαστικά σε μια ιδιότυπη ελευθερία (την οποία προφανώς είχε και πριν) ενώ αργότερα θα παγιωθεί και μια ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση που θα επιτρέψει στους κατοίκους του να δημιουργήσουν ιδιαίτερη ανάπτυξη και να γίνει ο τόπος το πιο πυκνοκατοικημένο και ευήμερο μέρος του «Ελλαδικού χώρου».

Από τα πρώτα χρόνια της νέας Οθωμανικής κατοχής δυστυχώς δεν υπάρχουν δείγματα κατασκευών κατοικιών που να έχουν επιζήσει μέχρι σήμερα ή να έχουν ανασκαφτεί. Το γεγονός αυτό παρατηρείται κυρίως λόγω της μετέπειτα μεγάλης ανάπτυξης και στον τομέα των κατασκευών αφού η περιοχή του Πηλίου από το 1700 και μετά παρουσιάζει πρωτόγνωρη οικονομική άνθηση και όλες οι κατοικίες προηγούμενων αιώνων δίνουν τη θέση τους σε νεότερες, αυτές που θα ονομαστούν τον 20^ο αιώνα ως «Πηλιορείτικες» οικίες. Παρ' όλα αυτά όμως, κάποια δείγματα ελληνικών κατοικιών στο Πήλιο της περιόδου του 16^{ου} -17^{ου} αιώνα επέζησαν και με βάση αυτά θα γίνει μια προσπάθεια παρουσίασης της εξέλιξης της κατοικίας για την περίοδο μετά την Βενετοκρατία και μέχρι το 1800. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ιδιαίτερου ύφους κτίσματα κατοικιών από την περίοδο της (Β)ενετοκρατίας στην περιοχή, επίσης δεν υπάρχουν καθώς δεν διασώθηκε κάτι. Το ίδιο ισχύει και για τις υπόλοιπες περιόδους των Καταλανών, των Σέρβων και των Φράγκων. Ακόμη θα πρέπει να προστεθεί ότι την περίοδο της Οθωμανικής κατοχής, κτίστηκαν αρκετές νέες μονές καθώς και όλες οι εκκλησίες-ναοί που υπάρχουν και σήμερα ακόμη στα χωριά του Πηλίου και γύρω απ' αυτό, καθώς και διδασκαλεία στην περιοχή του Πηλίου όπου δίδαξαν και μαθήτευσαν λόγιοι της εποχής. Ακόμη θα πρέπει να προστεθεί ότι και η σημερινή πόλη του Βόλου κτίστηκε αργότερα το 1842 με την πρωτοβουλία Πηλιορείτων και την άδεια των Οθωμανικών αρχών (και ο μυχός του Παγασητικού αποκτά ξανά πόλη με ρυμοτομία μετά από 2150 χρόνια!). Γενικά δηλαδή φαίνεται τελικά ότι η περιοχή έτυχε καλύτερης μεταχείρισης από τους Οθωμανούς κατακτητές παρά από εγχώριους Δεσπότες και δούκες ή από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους κατακτητές. Ίσως και για αυτό τον λόγο στο Πήλιο δεν αναπτύχθηκε μεγάλο απελευθερωτικό κίνημα μετά το 1821 παρά την μεγάλη συσσώρευση πλούτου που υπήρχε και το πολυπληθές ανθρώπινο δυναμικό.

Η παρούσα έρευνα σταματά συμβατικά στο 1800 αφού μεταγενέστερες κατασκευές επιζούν ακόμη σήμερα, αλλά κυρίως γιατί το θέμα της «Πηλιορείτικης» οικοδομίας σχεδόν έχει εξαντληθεί από μελετητές που έχουν εκπονήσει συγγράμματα και έρευνα πάνω στους τελευταίους αυτούς αιώνες. Η περίοδος της πηλιορείτικης οικοδομικής πρακτικής πέρασε αργότερα από το βασίλειο της ανάγκης στην οδό της αρχιτεκτονικής δημιουργίας και ιδιαίτερα μετά το 1800 η αρχιτεκτονική στο Πήλιο αλλά και στην πόλη του Βόλου άκμασε καθώς φιλοξενήθηκαν τα πλέον μοντέρνα για την εποχή σχέδια νεοκλασικού ύφους τα οποία και αυτά έχουν αναλυθεί από μελετητές προηγούμενων χρόνων διεξοδικά. Με λίγα λόγια η παρούσα έρευνα σταματά ταπεινά εκεί που αρχίζει η ανάλυση της «Πηλιορείτικης οικοδομίας» από αρχιτέκτονες και μελετητές προηγούμενων δεκαετιών.

1 <https://el.wikipedia.org/wiki/Αλ-Χουαρίζμι>

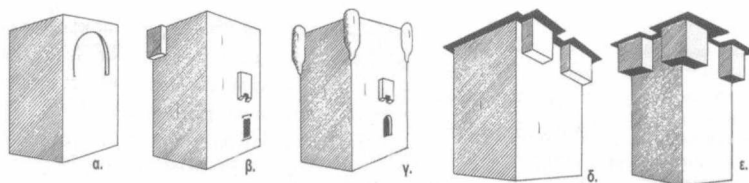
2 Γιάνη Κορδάτου. Ιστορία της επαρχίας Βόλου και Αγιάς, από τα αρχαία χρόνια ως τα σήμερα. Εκδόσεις 20^{ος} αι. Αθήνα. Σελ 178-183

Κατά τη μετάβαση στην οθωμανική κυριαρχία, δεν φαίνονται να εισήλθαν αλλαγές στην οικοδομική πρακτική τόσο της περιοχής γύρω απ' το Πήλιο όσο και κατά τόπους στον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Η κατασκευή κτισμάτων με κυρίως αμυντικό χαρακτήρα φαίνεται ότι συνεχίστηκε καθώς παρόλο που υπήρχαν εγκατεστημένες φρουρές των Οθωμανών παντού, οι επιδρομές κυρίως από Αρβανίτες, Βενετσιάνους και πειρατές δεν σταμάτησαν. Η γενικευμένη ανασφάλεια συνεχίζει να αποτυπώνεται και στις πρακτικές της κατοίκησης με τους μεσαιωνικούς πύργους να ορθώνονται ο ένας δίπλα στον άλλο ακόμα και στις πεδιάδες του Βόλου, των Λεχονίων και γύρω απ' την μετονομασθείσα απ' τον μεσαιώνα λίμνη ¹Κάρλα, την αρχαία Βοιβήδα. Η περιοχή του σημερινού άνω Βόλου και γύρω απ' τον λόφο της επισκοπής προτιμούνταν από μερικούς ντόπιους κατοίκους να ονομάζεται Γκόλος ή Γόλος ήδη από καιρό πριν. Το κάστρο ονομάζονταν (yönetim kalesi) Κιολουζ ή Γκιολουζ (Queluz ίσως απ' τα Καταλανικά) ή κατά άλλους Γκόλοζ – Γκόλος ελληνιστί αλλά υπήρχε σταθερή η ονομασία Βόλος (Velos ή Volos) που χρησιμοποιούνταν και στην Ευρώπη. Οι Οθωμανοί διέμεναν εντός των τειχών του κάστρου του Βόλου το οποίο το επισκεύασαν τελευταίοι ενώ χριστιανοί δεν υπήρχαν εκεί (¹Ο Coronelli αναφέρει την διάλυση του κάστρου μέχρι τα θεμέλια από τον Μοροζίνι το 1655). Επίσης όπου επικράτησαν οι Οθωμανοί με μεγαλύτερο πληθυσμό από τους ντόπιους, επικράτησε και δικό τους Οθωμανικό όνομα είτε σε χωριό είτε σε πόλη.

Η έρευνα σχετικά με την μορφή των κατοικιών της πρώτης περιόδου της νέας κατοχής, δεν είναι εύκολη αφού σήμερα δεν υπάρχουν τεκμήρια που να αποδεικνύουν την μορφή ή τις μορφές των κατοικιών της εποχής. Τα λιγοστά τεκμήρια που σώζονται είναι από πίνακες ζωγραφικής, από γκραβούρες και από παλιές φωτογραφίες των αρχών του 20^{ου} αιώνα, που παρουσιάζονται αποσπάσματα κατοίκησης ή κτηρίων που επεξήσαν μέχρι τότε. Δυστυχώς ακόμη τότε η κατασκευή κάποιας οικίας, ακόμα και πολύ εύπορης οικογένειας δεν αποτυπωνόταν ποτέ σε χαρτί ή άλλο υλικό της εποχής και τα σχέδια των κατασκευών πολλές φορές γινόταν επί τόπου και σύμφωνα με τις επιθυμίες των ιδιοκτητών αλλά και την γνώση και εμπειρία των κατασκευαστών. Γενικά υπήρχαν πολλές ομοιότητες σε κτήρια της εποχής καθώς οι εργολάβοι τότε συνήθως έπαιρναν την παραγγελία κατασκευής σύμφωνα με κάποιο προγενέστερο παρόμοιο κτίσμα που θεωρούνταν ως «πρότυπο» και το οποίο συνήθως είχε να επιδείξει και αντοχή στο χρόνο ή κάποια άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ο μέσος ιδιοκτήτης συνήθως παράγγελλε στον αρχιμάστορα – αρχιτέκτονα της εποχής: «...να..σαν ετούτο τον πύργο του 'τάδε'...». Έτσι περνούσαν οι γενιές των κατασκευών και πάντα τα πρότυπα ήταν τα θεωρούμενα καλύτερα σπίτια, συνήθως των αρχόντων, είτε οι άρχοντες αυτοί ήταν έλληνες είτε τούρκοι είτε ευρωπαίοι. Καθώς άλλαζαν όμως και οι ανάγκες των εποχών, φαίνεται ότι τα στοιχεία της ανάγκης άλλοτε κρατούσαν την πρωτοπορία και άλλοτε έπονταν μιας πιο μοντέρνας αρχιτεκτονικής σύλληψης. Αρχικά της περιόδου, οι πύργοι ίσως να ήταν ακόμη χωρίς κατασκευαστικές προεξοχές στον τελευταίο όροφο διατηρώντας έναν καθαρά αμυντικό και πολεμικό, χαρακτήρα με σχισμές για πολέμιστρες στους τοίχους, ζεματίστρες, σκοπιές, λίγα ανοίγματα στην κορυφή και η είσοδος πάνω απ' τα τρία μέτρα με αποσπώμενη σκάλα. Ταυτόχρονα όμως υπήρχαν και τα χαμόσπιτα πέτρινα ή πλινθόκτιστα με μακρόστενη κάτοψη, δίριχη στέγη και είσοδο στην ευρεία τους πλευρά ενώ ακόμη σώζεται η πρακτική αυτή σε πολλά χωριά στις πεδινές εκτάσεις του Θεσσαλικού κάμπου. Επίσης σίγουρα θα υπήρχαν και τα αστηρά μονόχωρα κτίσματα ισόγεια ή ανώγεια με κατώγειο και με μικρή επιφάνεια, πρακτική που σώζεται και σήμερα στα χωριά του Πηλίου και στις αγροτικές καλύβες. Οι πύργοι όμως είναι αυτοί που πάντα κέντριζαν το ενδιαφέρον με τη μορφή τους και με το ύψος τους. Μάλιστα σύμφωνα με τον Κορδάτο² ο Φιλίππιδης στην «Γεωγραφία Μερική» του 1815, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι στην Κάπουρνα (αρχ. Γλαφυρές) κάποτε υπήρχε ένας πύργος τόσο ψηλός που φαίνονταν απ' όλη την Μαγνησία.

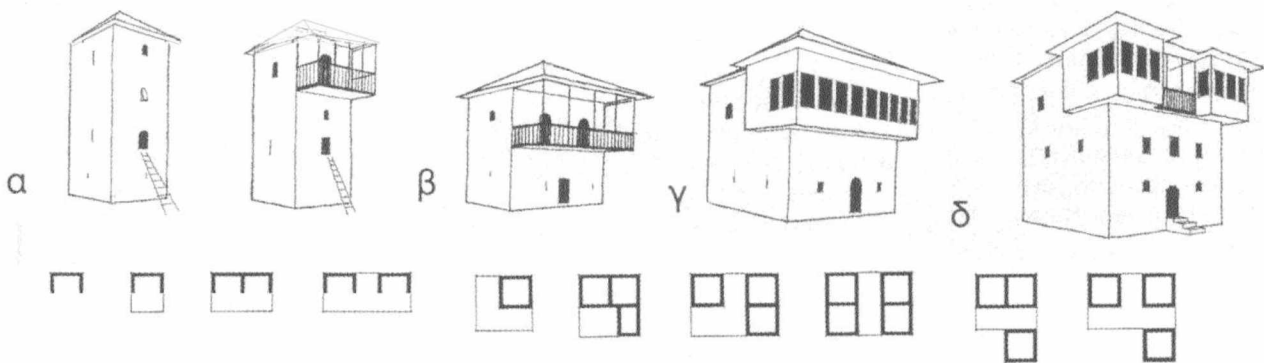
εικόνα από : Πηλιορείτικη Οικοδομία .Γιάννης Κίζης, σελ. 88

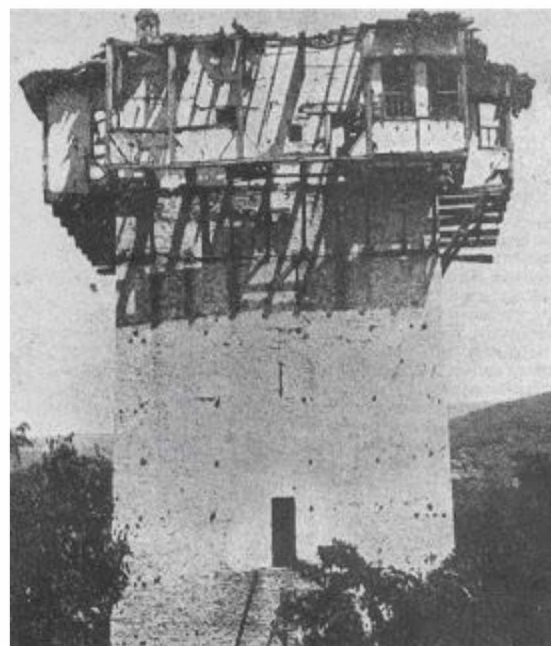
εικόνα από: Αστική και Λαϊκή κατοικία. Κ. Οικονόμου. Σελ. 123

¹ Γιάνη Κορδάτου. Ιστορία της επαρχίας Βόλου και Αγιάς, από τα αρχαία χρόνια ως τα σήμερα. Εκδόσεις 20^{ος} αι. Σελ.529,194-5, 535.

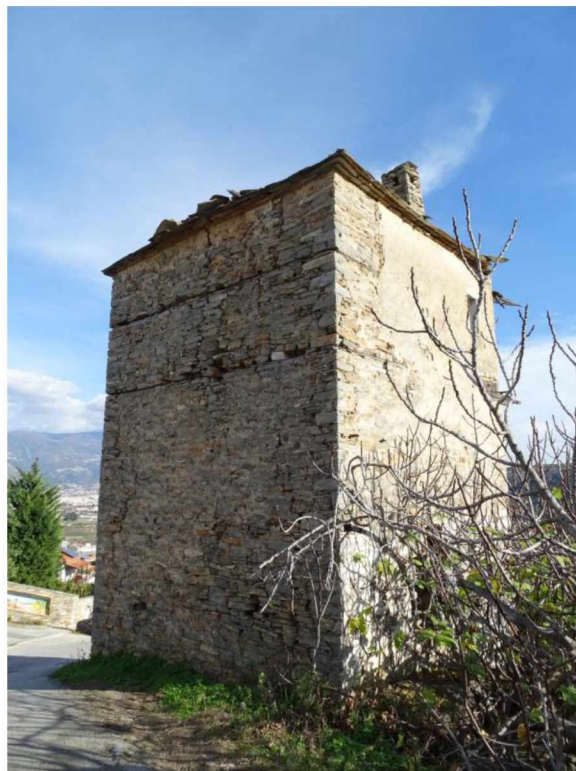
Έτσι πιθανότατα κατά την πρώτη αυτή περίοδο τα πυργόσπιτα της εποχής να αποτελούνταν από αυστηρά μόνο τον ορθογωνικό σε κάτοψη «κορμό» κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ενσωματώνοντας ίσως κάποιες ιδιαίτερες «βυζαντινών» χρόνων όπως εντοιχισμένα κεραμικά στοιχεία. Επίσης θα υπήρχαν και πυργόσπιτα αργότερα στα οποία λόγω ίσως της ύφεσης πολεμικών συγκρούσεων, να προστέθηκαν και κλειστοί ή ανοιχτοί ξύλινοι εξώστες που φιλοξενούσαν επιπλέον δραστηριότητες σε εποχές ειρηνικής διαβίωσης. Πιθανόν στην πορεία να αποδείχθηκε μια πολύ καλή λύση η προσθήκη με ξυλοκατασκευή αυτών των λειτουργικών εξωστών στο τελευταίο ανώτατο επίπεδο κατοίκησης και ίσως η χρήση τους να γενικεύτηκε δημιουργώντας έτσι μια συνολική οργανική σύνθεση που εν μέρει διασώθηκε ως σήμερα. Το ίδιο διαπιστώνει και ο Γιάννης Κίζης στο έργο του «Πηλιορείτικη οικοδομία» σελ. 102, όπου και παραθέτει την ακόλουθη εξελικτική πορεία σχηματικά, περίπου απ' το 1500 ως το 1800 για το Πήλιο:

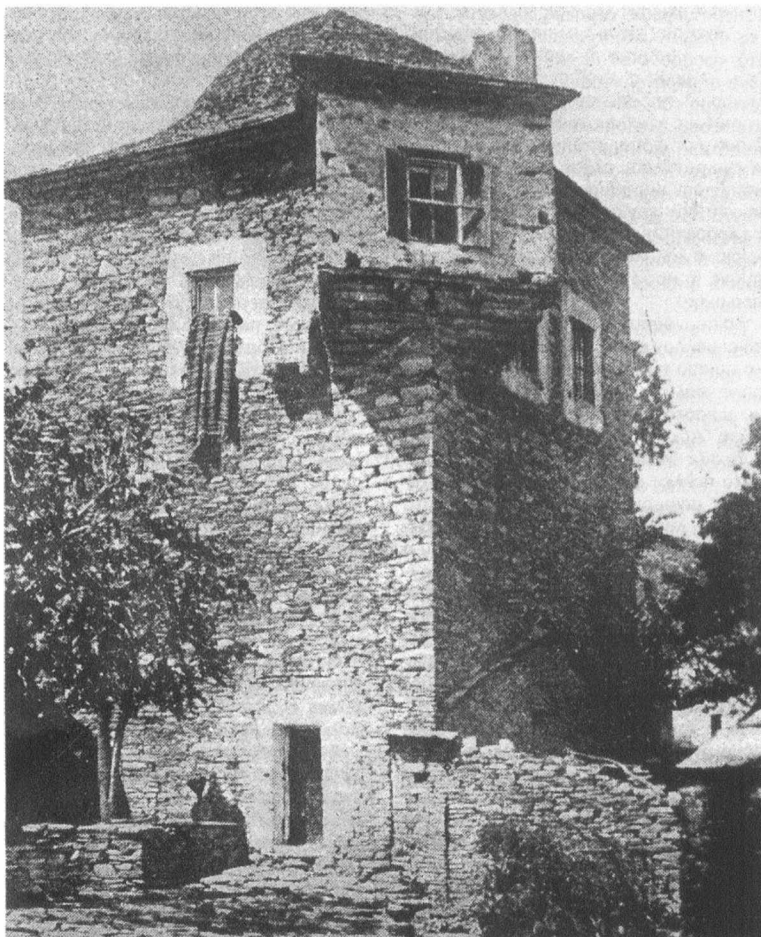
Αρχικά υπήρχε μόνο ο πέτρινος πύργος στον οποίο αργότερα προστέθηκαν όλα τα απαραίτητα για μια καλύτερη διαβίωση εντός αυτού. Εξάλλου, στην οικία υπήρχαν και άλλες λειτουργίες που έπρεπε να διεξαχθούν και ταυτόχρονα έπρεπε να διατηρηθεί και το κυρίαρχο στοιχείο της άμυνας και της περιφρούρησης της οικογενειακής ιδιοκτησίας. Οι επιπλέον λειτουργίες όπως το γνέσιμο, η ύφανση στον αργαλειό, η αποθήκευση σοδειάς και τροφίμων, η διατήρηση καματερού για μεταξοσκώληκες, το λιάσιμο ακόμα και το φούρνισμα, έπρεπε να χωράνε στον πύργο ο οποίος θα διατηρούσε τις ζεματίστρες και τις πολεμίστρες και πολλές φορές και τις σκοπιές και την αποθήκη οπλισμού. Με λίγα λόγια οι πύργοι αυτοί ήταν το οικιακό φρούριο της φαμελιάς (στον μεσαίωνα ήταν μόνο του άρχοντα-Δεσπότη). Στην συνέχεια παραθέτονται φωτογραφίες από λείψανα πύργων στην περιοχή του Πηλίου.

Ο πύργος Σουλειμάν-Καραγιαννόπουλου στα Λεχώνια , η ζωγραφική αποκατάσταση είναι του βολιώτη Παντελή Μωραΐτη (1991), (πηγή : <http://anolehonias.blogspot.com/2011/05/o.html>)

Το πωργόσπιτο αυτό στο Διμήνι, ίσως είναι μεταγενεστέρων χρόνων, ίσως είναι το νεότερο , αλλά εκφράζει την κατηγορία των αρχών του 16^{ου} αι.

το παλιό πωργόσπιτο στο Παλιούρι με τον γωνιακό προμαχώνα και την τρουλοσκέπαστη στέγη.

(πηγή : Γιαννης Κίζης . Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ.327)

Παλιός Πύργος στην Πορταριά , πίσω από τη βρύση Παπαδιαμάντη ή Τσοποτού. Φωτογραφία Jean Binot (1902)
 πηγή: https://www.facebook.com/pg/MagnesiaStoPerasmaTouChronou/photos/?ref=page_internal

Παλιός πύργος Τσουκνίδα, στην περιοχή Μπαζέδες Άνω Βόλου, πηγή: καρτοστάλ του Στουρνάρα, από την συλλογή του ΔΗ.Κ.Ι. & www.facebook.com/pg/MagnesiaStoPerasmaTouChronou/photos/ ,& Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 104.

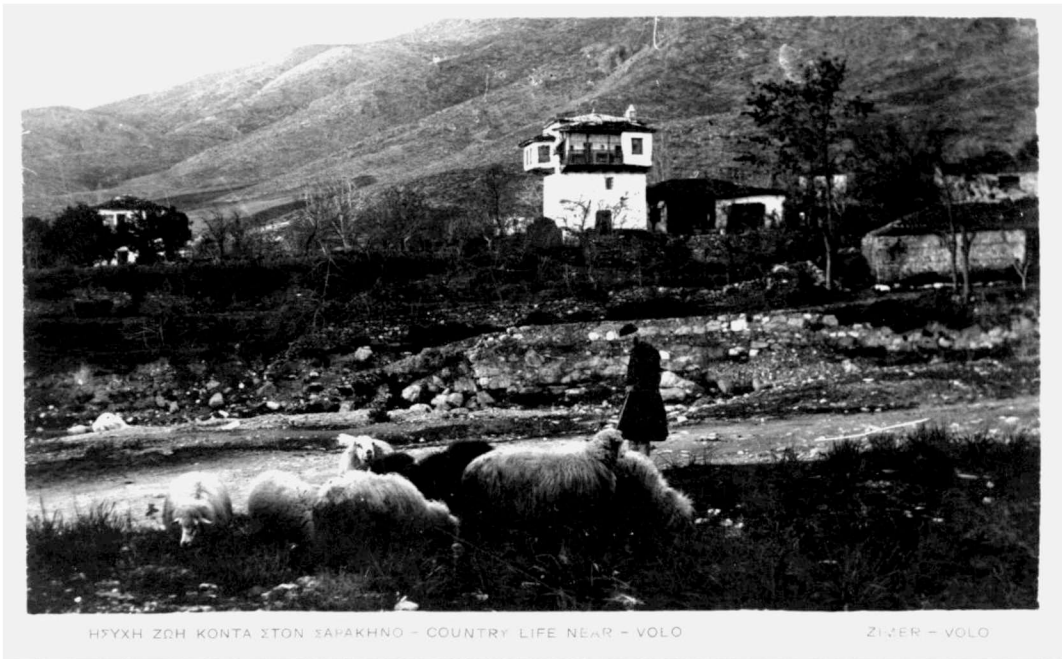
47. ΠΗΛΙΟ. Παλιός Πύργος στόν Άνω—Βόλο.
 ANO—VOLOS. Peasant house

W. P. S.
 1902

Πυργόσπιτο Άνω Βόλου (Τούρκικο)

(πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 337)

πηγή

:<https://volosmagnisa.files.wordpress.com/2013/11/hsyxi-zoi-konta-ston-sarakino-ed.jpg>

ΗΣΥΧΗ ΖΩΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΣΑΡΑΚΙΝΟ - COUNTRY LIFE NEAR - VOLO

ZIWER - VOLO

πυργόσπιτο που εμφανίζεται σε φωτογραφία από το αρχείο του Δημήτρη Πικιώνη, που βρίσκεται στο Μουσείο Μπενάκη (στο :Πηλιορείτικη Οικοδομία. Γιάννη Κίζη, αναφέρεται ότι είναι φυτό του Κ. Ζημέρη). Στο θέμα όπου, ανάμεσα σε άλλα, βρισκόταν η φωτογραφία αναφερόταν: «Επιστολικά δελτάρια από την περιοχή με ευχές από τον Κίτσο Μακρή προς τον Δημήτρη Πικιώνη.

Το Πυργόσπιτο Στεργίου, στον Άγιο Λαυρέντιο του 1700 ή προγενέστερο, πρώτο τμήμα του συγκροτήματος Γκλαβάνη, με εξώστεγα προβολής περι τα 2,20μ. -κατεδαφίστηκε, μετά τους σεισμούς του 54-55, χωρίς να έχει κανένα ιδιαίτερο πρόβλημα (ρωγμές, αποκολλήσεις, κατάρρευση στέγης)

. Πηγή :Πηλιορείτικη Οικοδομία. Γιάννη Κίζη σελ. 345)

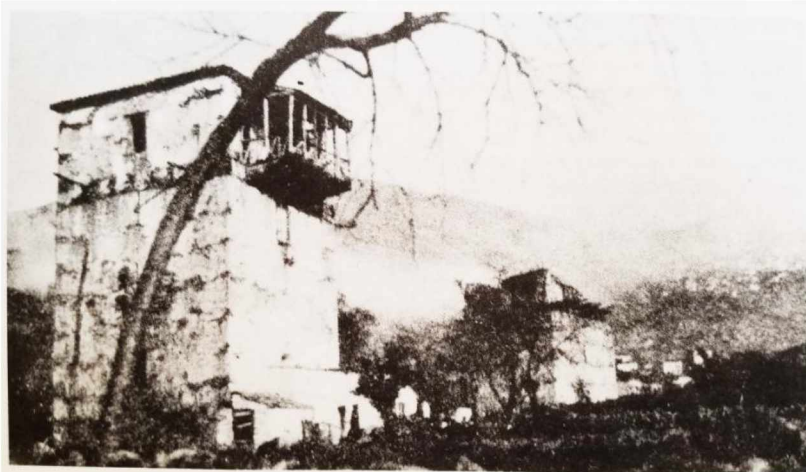
-Παρατηρείται μια τυπολογία η οποία δεν αναφέρεται συνήθως, ενώ στις προηγούμενες 2 φωτογραφίες είναι διακριτή η παρουσία όμοιου σχεδίου με ανοιχτό και κλειστό αντίστοιχα εξώστη, που στην διπλανή εικόνα παρουσιάζει διαφοροποιήσεις μόνο ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση του τσαμαδότοιχου-μπαγδατί στους εξώστες. (Το ίδιο ισχύει και για το πυργόσπιτο Κωνσταντινίδη στη Μακρυνίτσα)

Πυργόσπιτο προς τον Άγιο Ονούφριο, στο βάθος διακρίνεται ακόμη ένα με το ίδιο περίπου σχέδιο και χαρακτηριστικά.

Στον πρώτο φαίνεται το χαγιάτι (ανοιχτός στεγασμένος εξώστης) μαζί με σαχνισί (κλειστός με μπαγδατί ή τσαμαδότοιχο εξώστης), δηλαδή μια ενδιάμεση κατάσταση στην οποία αργότερα θα προστεθεί σαχνισί και στην άλλη πλευρά του ανοιχτού εξώστη καθώς τα κτίρια μεγαλώνουν. (όπως στον Βαϊτζη).

Το απόσπασμα φωτογραφίας είναι από το Nicholson Museum και την τράβηξε ο έφορος του μουσείου William J Woodhouse. Η δημοσίευση της πηγής από : <https://www.facebook.com/MagnesiStoPerasmaTouChronou/photos/a.255813411210720/1309150575876993/?type=3&theater> Πηγή: https://c1.staticflickr.com/5/4200/35018244481_f83c32d6a9_k.jpg?fbclid=IwAR1kWc0XWoacJl1P6-ABsrEcsuTJV0JYBpUT-5_ZY7MI6eZiZS8Jvs5JM34

Εικ. 18. Πυργόσπιτα Άνω Βόλου (Καρτάλη και Φορούλη).

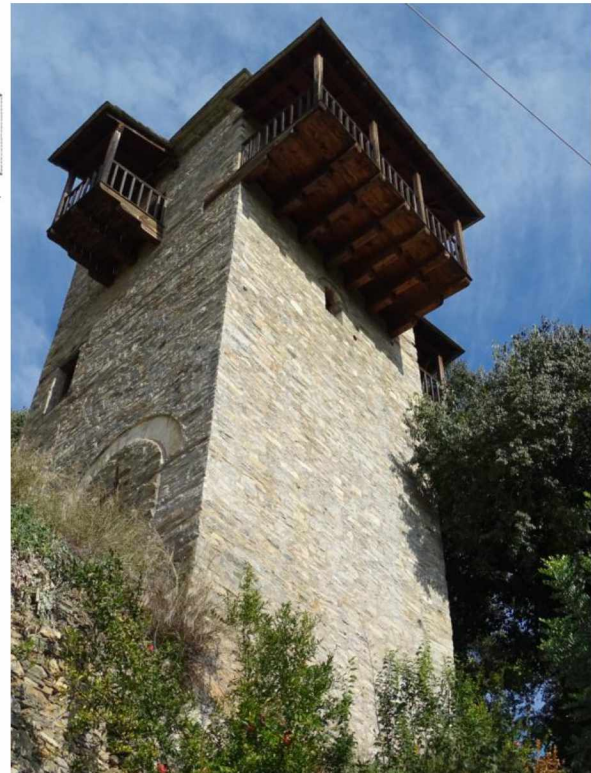
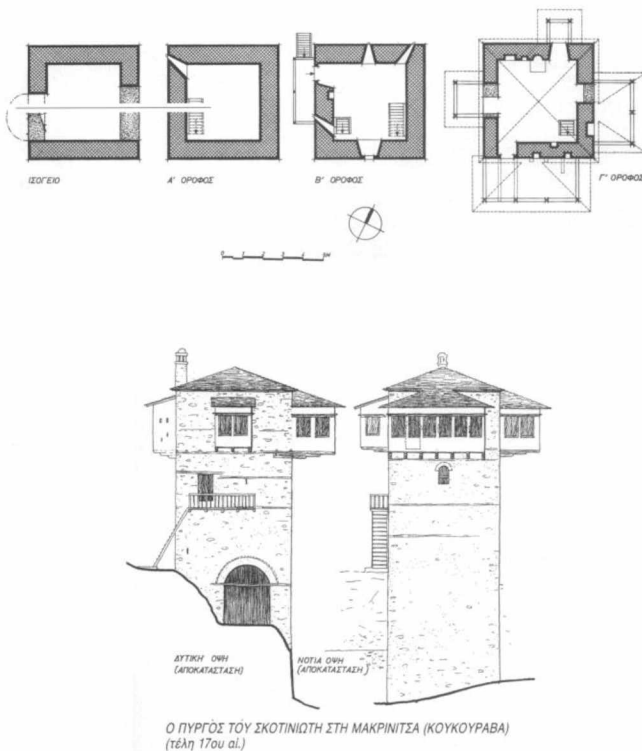

Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 45

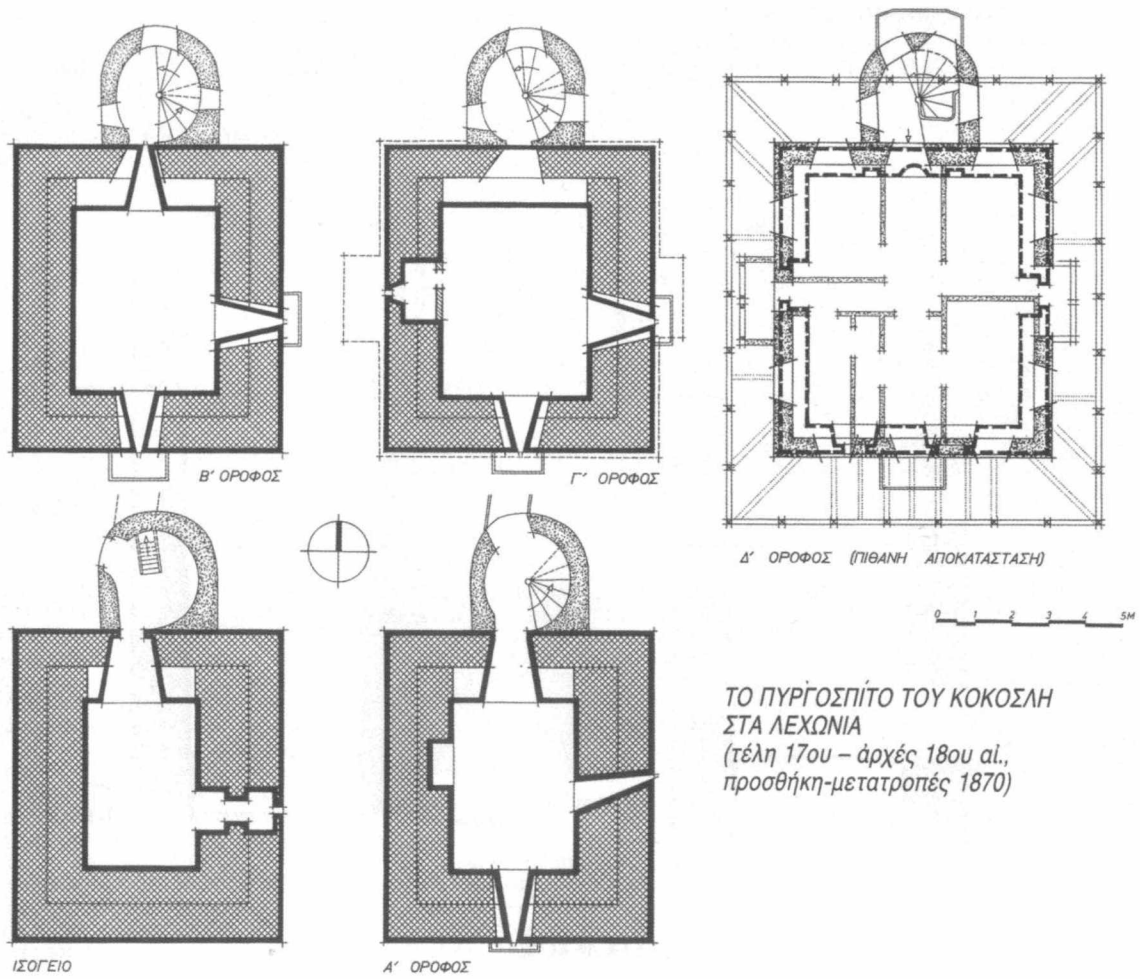
Άνω Βόλος, Πύργος Σαρηγιάννη. Καρτ Ποστάλ του Στέφανου Στουρνάρα.

Πηγή: <https://volosmagnisia.wordpress.com/2013/09/28/πύργος-σαρηγιάννη-στον-άνω-βόλο-1920/> . Ο Κ. Μακρής αναφέρει ότι: “Κάηκε στα 1924. Ανήσυχο εξωτερικό, πολλές και ποικιλόσημες προβολές, πλούσια εξωτερική διακόσμηση, γείσο με τεθλασμένες γωνίες, ημικύκλιο και ψηλή καπνοδόχος”.

Πύργος Σκοτινιώτη. (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 333)

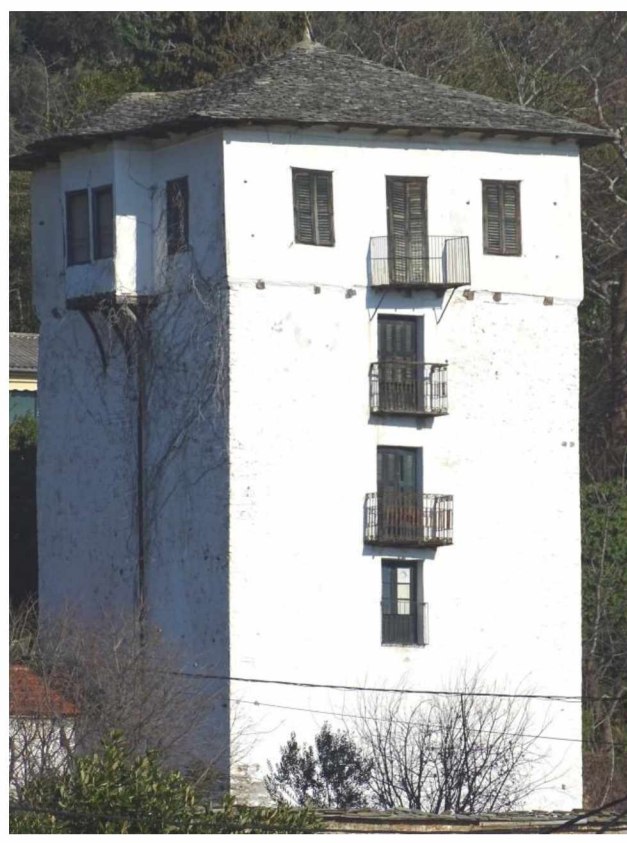

Φυσικά δίπλα απ' τους πύργους σχεδόν, πάντα υπήρχαν και χαμηλότερες οικίες που συνήθως συνόδευαν το φρούριο είτε δημιουργούσαν μια δομημένη «περιτείχιση» με κεντρικό κτήριο τον πύργο.

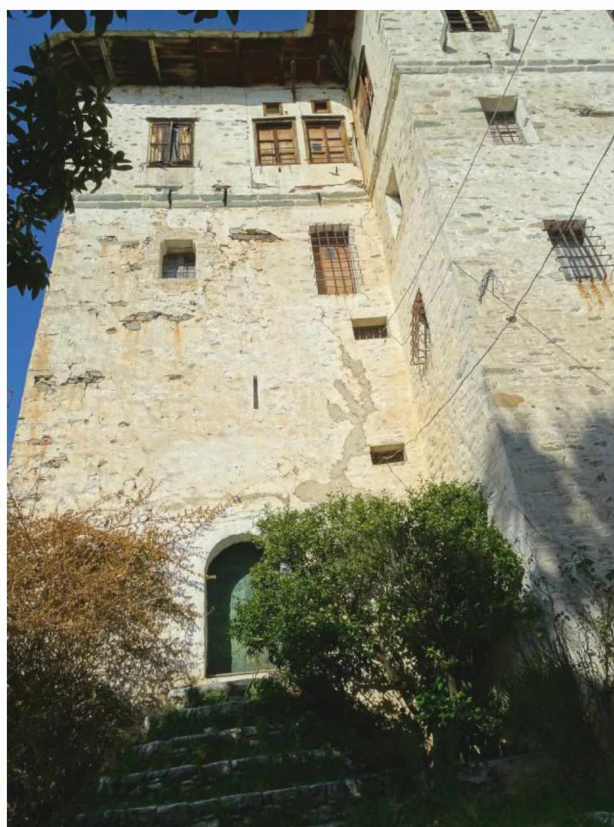
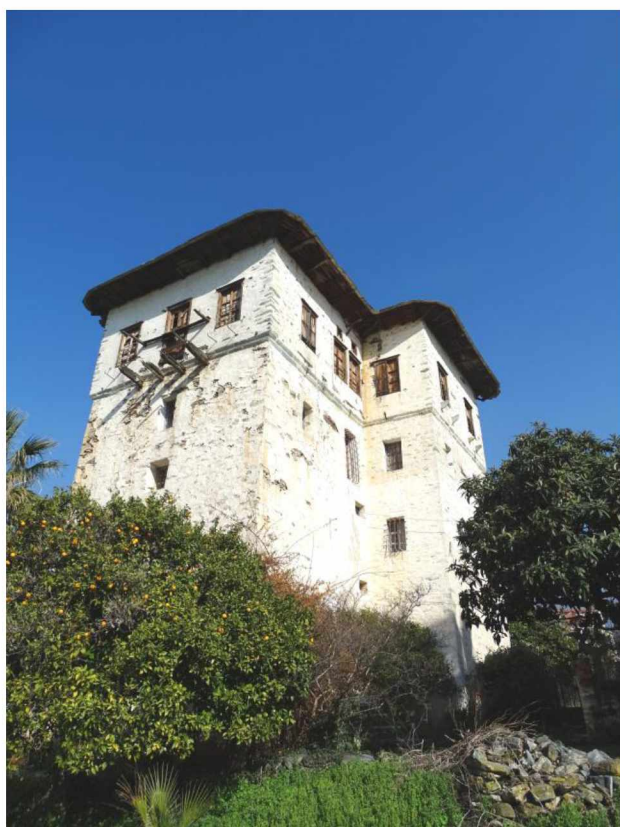

ΤΟ ΠΥΡΓΟΣΠΙΤΟ ΤΟΥ ΚΟΚΟΣΛΗ
 ΣΤΑ ΛΕΧΩΝΙΑ
 (τέλη 17ου – αρχές 18ου αι.,
 προσθήκη-μετατροπές 1870)

1930. http://anolehonias.blogspot.com/2011/04/blog-post_25.html

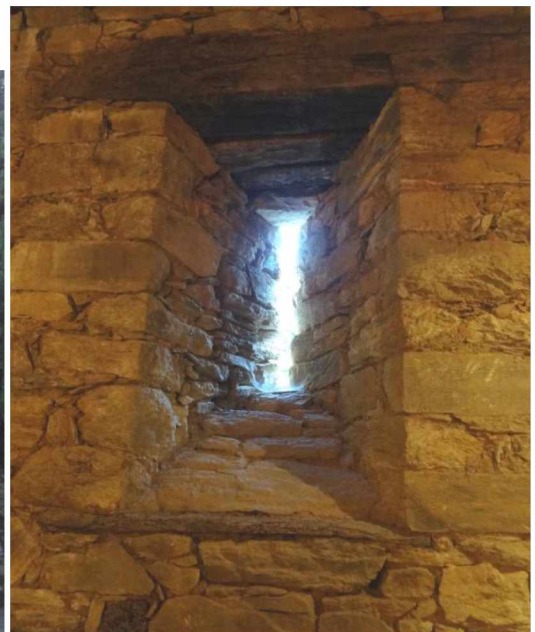
Πυργόσπιτο Ολύμπιου , Λεχώνια

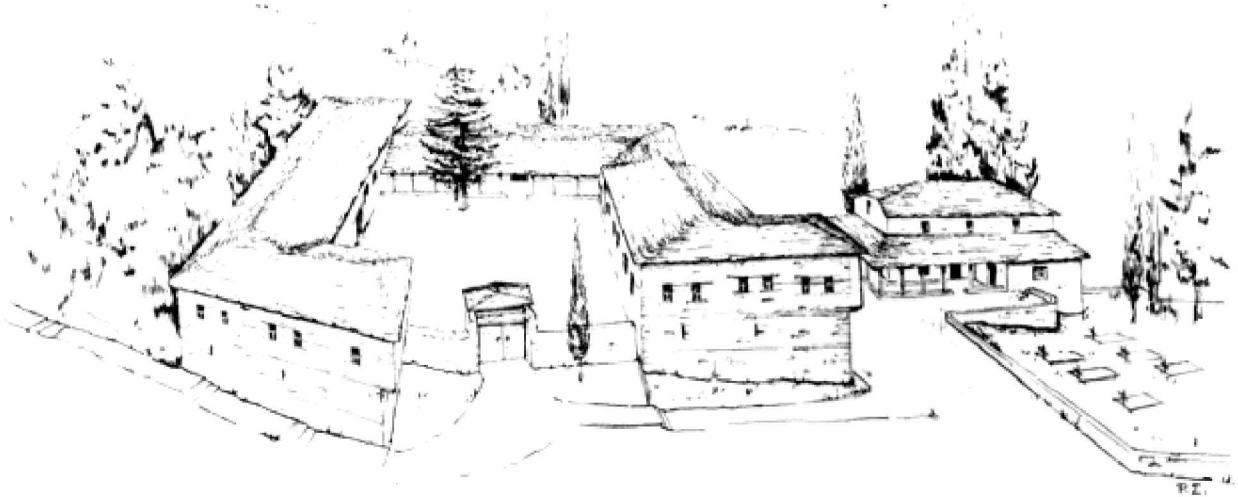
Πυργόσπιτο Αρχοντικό Ζαρίφη του 1716, σήμερα λειτουργεί ως ξενώνας.

Το «σχολειό του Ρήγα» στη Ζαγορά, ένα τμήμα μόνο σώζεται από παλαιά μεγάλη εγκατάσταση όπου λειτούργησε αλληλοδιδακτήριο, βιβλιοθήκη και ξενώνας διδασκόντων. Όλες οι πολεμίστρες διατηρήθηκαν στο υπάρχον κτίσμα.

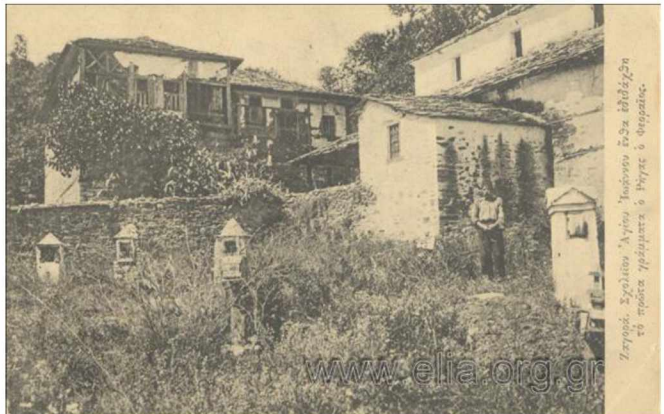
Πολεμίστρα

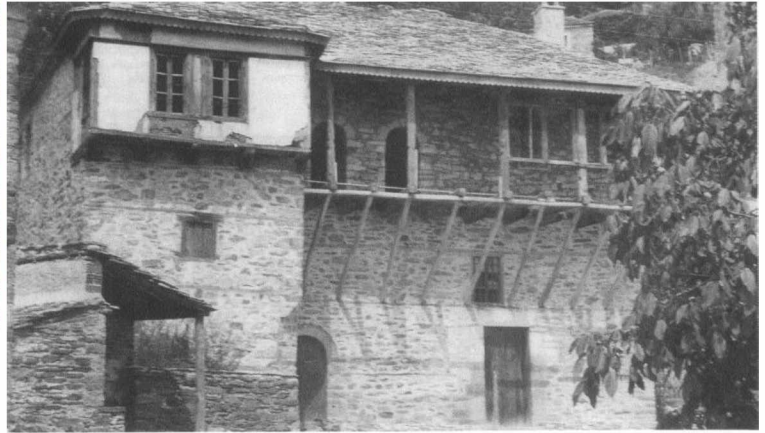

Πιθανό αρχικό σχέδιο του παλαιού συγκροτήματος όπου το εναπομένον τμήμα ίσως λειτουργούσε ως ένας προμαχώνας
 (πηγή : Το Ελληνομουσείο στη Ζαγορά - Ρέα Λεωνιδοπούλου-Στυλιανού ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1975 τφχ 6-7)

Το κτίσμα είναι ίσως από τα λίγα στο Πήλιο όπου διατηρούνται ακόμη και σήμερα όλες οι πολέμιστρες του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα καθώς οι περιοχές βίωναν συχνά επιδρομές από Αρβανίτες και Βενετούς ή Σαρακηνούς πειρατές και πολλά σπίτια και τυργόσπιτα κάηκαν τις ταραγμένες εκείνες περιόδους.

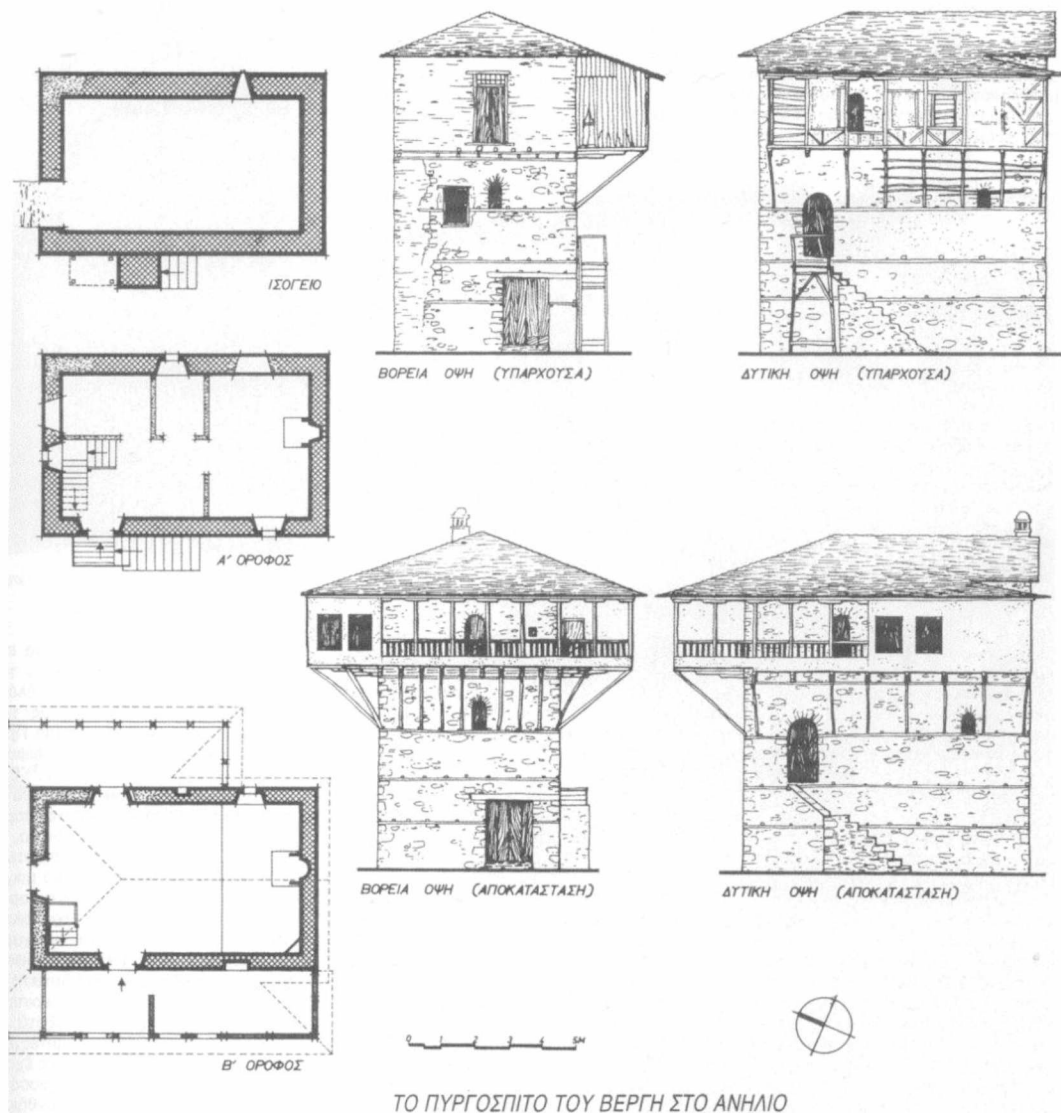

Οικία Στέλλου, προ του 1712.... (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 351) Οικία Στέλλου , Άγιος Λαυρέντιος. (πηγή : <http://www.openvillage.gr/tours.html>)

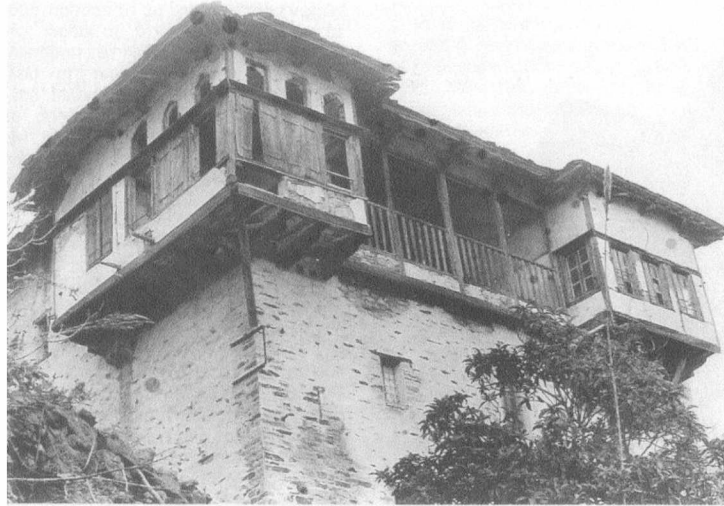

Κτήριο Μίλλερ, Άγιος Λαυρέντιος (πηγή : http://www.openvillage.gr/uploads/9/9/5/0/99506574/openvillage_tour_2018.pdf)

Πύργος Βεργή. (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 331)

Η συνέχεια της μορφής των κατοικιών στο Πήλιο αλλά και γύρω απ' αυτό φαίνεται να είναι περισσότερο κόσμια παρά πολεμική και ταυτόχρονα τα κτίσματα δέχονται επιδράσεις και από τις τούρκικες οικίες αλλά και την βόρεια περιοχή του «ελλαδικού χώρου» αφού και οι τεχνίτες πολλές φορές έρχονται με τα' ασκέρια τους από κείνα τα μέρη της Πίνδου και της Μακεδονίας και εγκαθίστανται για μήνες στην περιοχή προκειμένου να ολοκληρώσουν τις κατασκευές. Είναι η εποχή που η περιοχή γνωρίζει την ακμή της χωρίς να το γνωρίζει, και καθώς οι περισσότεροι δεν είναι χτίστες και μαραγκοί, αυτοί έρχονται από αλλού στα πλούσια μέρη του Πηλίου για να κάνουν δουλειές. Χαρακτηριστικότερο, ίσως, κτήριο αυτής της αρχής που σήμανε την τεράστια για τον τότε «ελλαδικό» χώρο ανάπτυξη του Πηλίου, είναι ίσως το κτήριο-πύργος του Βαϊτζή 1761 στην Μακρονίτσα. Σ' αυτό το κτήριο φαίνεται ξεκάθαρα το πέρασμα από την κατασκευή της ανάγκης σε κατασκευή με αρχιτεκτονική άποψη. Διατηρούνται οι πολεμίστρες και το χαγιάτι από τους προηγούμενους πύργους της περιοχής, στο μέσον της νότιας όψης και προστίθεται εκατέρωθεν από αυτό κλειστοί εξώστες ή σαχισιά, το ένα μάλιστα γωνιακό στο οποίο ίσως αργότερα προστέθηκαν οι φεγγίτες και ίσως να διακοσμήθηκε σε πιθανή ανακαίνιση, καθώς υπάρχουν διαφορές με το πρώτο στο νοτιανατολικό τμήμα. Σ' αυτές τις κατοικίες υπήρχε και ο διαχωρισμός σε ορόφους της χειμερινής και της θερινής διαμονής.

Πύργος Βαϊτζη. (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 110, 394)

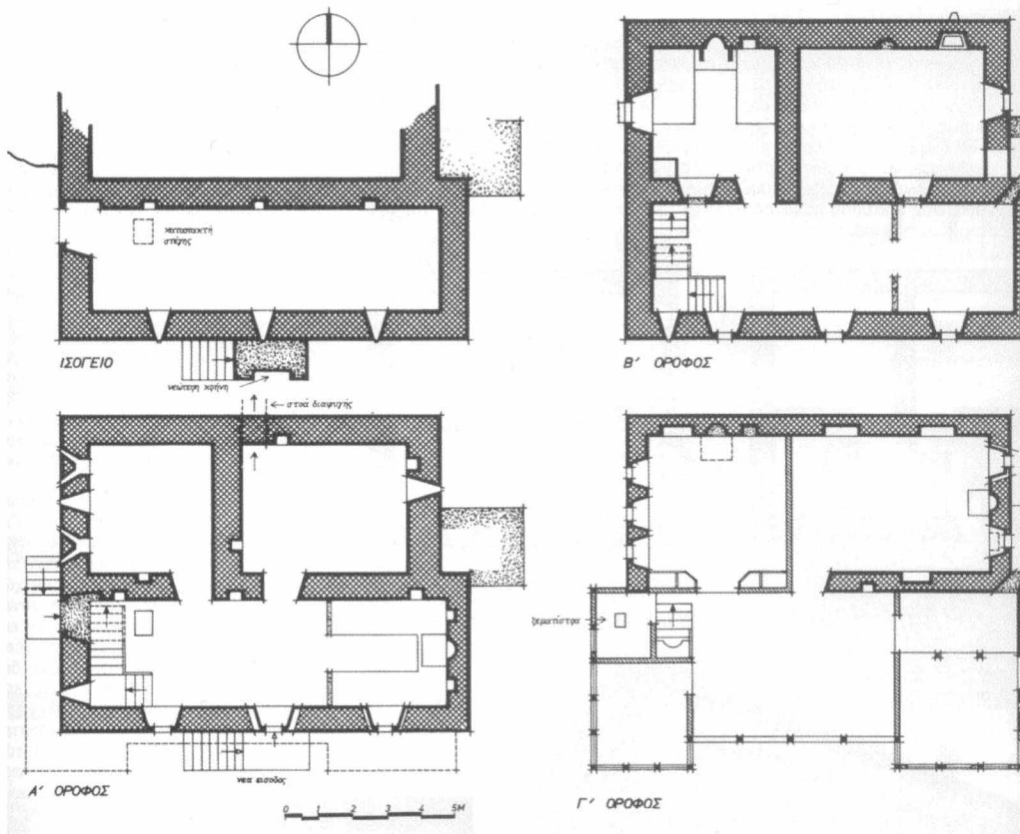

(Πηγή : Κ. Οικονόμου. Αστική και Λαϊκή κατοικία στην Ελληνική παράδοση , σελ. 142)

Πύργος Βαίτζη. (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 394)

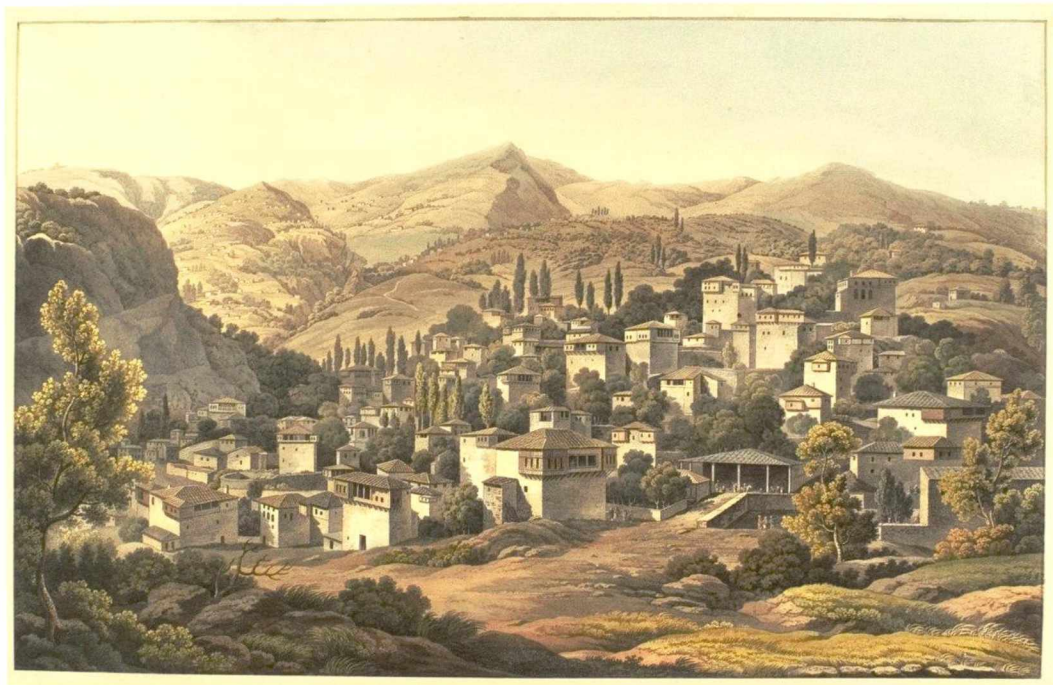
Πύργος Βαϊτζή. Κατόψεις (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, σελ. 395)

Πύργος Βαϊτζή. (πηγή : Γιαννης Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, εξώφυλλο)

Ερείπια Ιωλκού . Edward Dodwell & Simone Pomardi άποψη προς τη Γορίτσα και πυργόσχημες οικίες και οικίες με δίρριχτη στέγη... το 1805.
 (πηγή: <http://el.travelogues.gr/item.php?view=55325>)

Άγιος Ονούφριος και Άνω Βόλος, 1805, διακρίνεται ακόμη μια πυργοπολιτεία . Edward Dodwell & Simone Pomardi. Ο Edward Dodwell παρουσιάζει την Πορταριά η οποία όμως βρίσκεται πιο ορεινά στο βάθος. *Views in Greece, 1st edition, London, Rodwell&Martin, 1821*

Γ. Επιλογή μορφολογικών χαρακτηριστικών για την δημιουργία ξενώνα στη Ζαγορά

Κατά τους προηγούμενους αιώνες, στον «Ελλαδικό» χώρο διαμορφώθηκε μια οικοδομική πρακτική που σε μεγάλο βαθμό είχε ομοιότητες κυρίως στον ηπειρωτικό χώρο. Στο γεγονός αυτό συντέλεσε και η Οθωμανική κυριαρχία καθώς υπήρχε μόνο ένας φορέας εξουσίας ενιαίος και με ίδια πολιτική. Έτσι σε πολλές περιοχές της Ελλάδας σχηματοποιήθηκαν κτίσματα με παρόμοιο ύψος, όψεις, ρυθμό και αμυντική φυσιογνωμία. Από την αρχή της απελευθέρωσης όμως μέχρι σήμερα, στις περισσότερες περιοχές του ελλαδικού χώρου, συνέβησαν μεγάλες αλλαγές που εξάλειψαν πολλές φορές εντελώς την φυσιογνωμία των κτισμάτων της εποχής εκείνης ανεπιστρεπτί. Έτσι δεν είναι δυνατή η αναφορά σε κάποια «παραδοσιακή» αρχιτεκτονική που μέχρι πριν δυο αιώνες ήταν κυρίαρχη ακόμα και στα κέντρα των αποφάσεων, στις πρωτεύουσες εκείνης της περιόδου.

Οι μεγάλες πόλεις εκείνης της περιόδου, όπως Θεσσαλονίκη, Ναύπλιο, Πάτρα, Λάρισα, Αθήνα, Καστοριά, ακολουθούσαν, όπως προαναφέρθηκε, με χρονική υστέρηση την πιο ανεπτυγμένη ευρωπαϊκή κουλτούρα ακόμη και στον κλάδο των κατασκευών. Οι επιρροές έρχονταν από παντού, και απ' την Κωνσταντινούπολη, αλλά συνεχώς πλήθαιναν τα μεγάλα και τεχνολογικά ανεπτυγμένα κέντρα της δυτικής ευρώπης. Στις ακόλουθες εικόνες γίνεται μια προσπάθεια να γίνει κατανοητό το γεγονός αυτό της ομοιομορφίας του ύψους σε κτίσματα της εποχής εκείνης των αρχών του 19^{ου} αι. μέσα σε μεγάλους αστικούς ιστούς του Ελλαδικού χώρου.

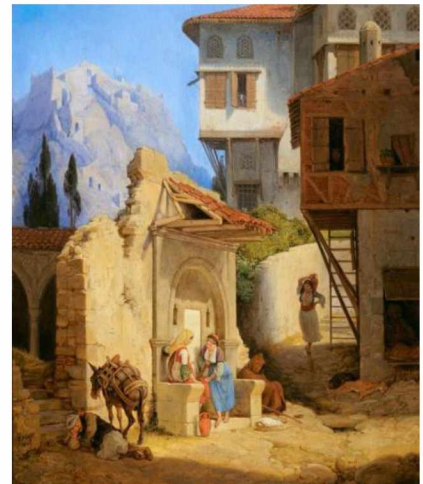

Αθήνα, Αρχοντικό Μπενιζέλων, 1501-1700. Το μοναδικό ίσως αρχιτεκτονικό κατάλοιπο της περιόδου της Τουρκοκρατίας.

Καστοριά αρχές 20^{ου} αι. Τμήμα της πόλης

Peter von Hess, 1839, βρύση στο Ναύπλιο

Ναύπλιο, αγνώστου, 1830-1835

Σε όλες αυτές τις τότε πόλεις, αλλά και σε πολλές άλλες του σημερινού Ελλαδικού χώρου, διάφοροι περιηγητές αποτύπωσαν κτίσματα που ενσωμάτωναν στοιχεία ακριβώς όπως στην περιοχή του Πηλίου την εποχή εκείνη. Στις πεδινές εκτάσεις και στις μεγάλες πεδιάδες υπήρχαν ακόμη και εκεί παρόμοιου ύφους κτίσματα με αυτά του Πηλίου (εκτός από την επικάλυψη στέγης με σχιστόλιθο αλλά με κεράμους) αλλά κυρίως υπήρχαν ισόγεια μακρόστενα πλινθόκτιστα που κατοικούσαν απλές αγροτικές οικογένειες. Το γεγονός αυτό αποτυπώνει την «καθυστέρηση» του Ελλαδικού θέματος να εκσυγχρονίσει τα κτιριακά κελύφη με νέα (νεοκλασικού τύπου) παρόμοιας τεχνοτροπίας με της αναπτυγμένης ήδη δυτικής ευρώπης. Η διαδικασία αυτή θα συντελεστεί ταχύτατα μέσα στον 19^ο αιώνα σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα όπου επικρατούν πλέον οι νέες κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγής καθώς αναπτύσσεται βιομηχανία, κεφάλαιο και εργατική τάξη-προλεταριάτο. Σε καθυστερημένες περιοχές του φθίνοντος 19^{ου} αι. αρχών 20^{ου} αι. όπως στο Πήλιο η διαδικασία αυτή αργεί γιατί η παραγωγή παραμένει στα ίδια επίπεδα και η μεταποίηση δεν μηχανοποιείται. Έτσι ενώ ήδη απ' τον 16^ο αι. το Πήλιο περιλαμβάνεται στους κορυφαίους παραγωγικούς τόπους, μέσα σε λίγες δεκαετίες απ' την αρχή του 19^{ου} αι. δεν είναι πλέον ανταγωνιστικές οι συνθήκες παραγωγής και η οικονομική όψη επιδεινώνεται. Επιβραδύνεται η κατασκευαστική αλλαγή, ως συνάρτηση της οικονομικής δυσπραγίας, και αρχίζει η οικονομική μετανάστευση κυρίως προς την Αίγυπτο αλλά και την Ευρώπη και τις ΕΠΑ. Έτσι οι μορφές των κτιρίων, της εποχής εκείνης, παγώνουν στο χρόνο και φθάνουν μέχρι τις μέρες μας σχεδόν αναλλοίωτες αποτελώντας το προσώπιο της «παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής». Χαριτολογώντας θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι αν «επέστρεφε» σήμερα μετά από 200 χρόνια, σε κάποια χωριά του Πηλίου ο Edward Dodwell, θα μπορούσε να αναφωνήσει ότι όλα παρέμειναν ίδια...

Αν υπήρχε συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη στο Πήλιο κατά τον 19^ο και 20^ο αι. τότε όλα τα παλαιά κτιριακά κελύφη θα είχαν αντικατασταθεί με νεότερα νεοκλασικά. Αυτό έγινε εν μέρει μόνο σε χωριά που κατάφεραν να διατηρήσουν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης όπως η Ζαγορά και η Τσαγκαράδα, γιατί εκεί παρατηρούνται και τα λιγότερα «παλαιά» Πηλιορείτικα σε αντίθεση με τα νεότερα νεοκλασικού ύφους κτίσματα. Έτσι σήμερα σε χωριά όπως Μακρυνίτσα, Πινακάτες, Βυζίτσα, κυριαρχεί το πάγωμα του χρόνου στις όψεις των κτιρίων, σε δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, ενώ αντίθετα σε άλλα χωριά ακόμη και μέχρι το 1975 δεν κατασκευάζονταν κτίρια «Πηλιορείτικης» αρχιτεκτονικής μέχρι που ο Νόμος άρχισε να ορίζει όρους και προϋποθέσεις δόμησης σε όλο το Πήλιο.

Ο σχεδιασμός ενός νέου κτηρίου στην περιοχή του Πηλίου κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν τις σημερινές ανάγκες που υπάρχουν ή δημιουργούνται στο παρόν χρονικό πλαίσιο αλλά και τις πιθανές μελλοντικές απαιτήσεις που θα πρέπει το κτίριο να εξυπηρετεί σε συνδυασμό με τον θεσμοθετημένο σεβασμό στην αρχιτεκτονική μορφοποίηση προηγούμενων αιώνων. Θα πρέπει δηλαδή ο σημερινός αρχιτέκτονας να αφουγκραστεί και να διερευνήσει

το παρελθόν, την ιστορία της αρχιτεκτονικής του τόπου, ώστε να δημιουργηθεί κάτι νέο το οποίο δεν θα στέκεται ως απλάνες μετέωρο ή υβριδισμός μέσα στη χρονική συνέχεια και την εξέλιξη της κατοικίας και της κατοίκησης.

Οι περιορισμοί που θέτουν τα προεδρικά διατάγματα ως προς την μορφολογία των κατοικιών στο Πήλιο δεν σχετίζονται, ούτε έχουν συνάφεια με τους περιορισμούς σχετικά με την δόμηση που αντικειμενικά δημιουργούνταν σε προηγούμενους αιώνες. Κατά τη διαδικασία μορφοποίησης της «Πηλιορείτικης» αρχιτεκτονικής, οι κύριοι περιορισμοί ήταν οι οικονομοτεχνικές δυσκολίες και οι μηχανολογικές δυνατότητες μέσα απ' τις οποίες παράγονταν τα δομικά υλικά όπως η ξυλεία και οι λίθοι. Έτσι το πεπερασμένο σύνολο του συνδυασμού χρήματος και τεχνολογίας, διαμορφωνόταν τελικά σε μια οργανική σύνθεση που κατά κύριο λόγο εξυπηρετούσε την στέγαση μέσω μιας ταυτόχρονης και ουσιαστικής αμυντικής πρακτικής. Τα κτίσματα κατέληγαν να είναι μικρά φρούρια και η «Πηλιορείτικη» αρχιτεκτονική, μια τυπολογία αμυντικού, φρουριακού τύπου μέσα από την οποία όμως η ίδια η ζωή συνεχίστηκε στον τόπο αυτό.

Φυσικά και κατά τους προηγούμενους αιώνες, δεν σημειωνόταν μια συνεχής ανάπτυξη στα οικονομικά, πράγμα που αποτυπώθηκε ιστορικά στις όψεις και στα μορφολογικά γνωρίσματα των κατοικιών. Η μελέτη κτισμάτων φανερώνει ότι υπήρξαν και περίοδοι στασιμότητας ή ακόμη και πτωχολογίας στην οικονομία και στην κοινωνική συνοχή, κυρίως λόγω πολεμικών, επιδρομικών και επαναστατικών δράσεων, στάσεων και διενέξεων. Έτσι άλλοτε οι ανοιχτοί εξώστες κυριαρχούσαν και άλλοτε οι κλειστοί, ενώ άλλες φορές οι πολεμίστρες και οι καταχύστρες διατηρούνταν και άλλοτε έδιναν τη θέση τους σε κανονικά ανοίγματα. Μέσα απ' την παρούσα εργασία-έρευνα, ο στόχος ήταν να κατανοηθεί η διαλεκτική συνέχεια της εξέλιξης της μορφολογίας των κατοικιών στο Πήλιο ώστε με εφόδιο τη γνώση αυτή, να παραχθεί ιδεατά μια λειτουργική μονάδα ξενώνα στη Ζαγορά. Η αρχιτεκτονική σύλληψη θα έπρεπε να περιλαμβάνει όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία της ιστορίας του τόπου, τις υλικές και άυλες συνθήκες, το κλίμα, τις σύγχρονες απαιτήσεις κατοίκησης σε ημιορεινό οικισμό, τα Προεδρικά διατάγματα άλλα και το δυναμικό φιλοξενίας του τόπου. Πολλές φορές έγινε προσπάθεια μελέτης ή και αναγωγής σε ογκοπλασίες που σχετίζονται με τις υπάρχουσες μεσαιωνικές και πιο μεταγενέστερες κατασκευές των μονών. Τόσο στο Πήλιο όσο και στο Άγιο Όρος, οι μοναδικές αυθεντικές μορφές αρχιτεκτονικής που διακρίνονται σχετικά με τη φιλοξενία μεγάλου αριθμού ανθρώπων σε πολυώροφα κτίσματα ήταν οι Μονές κατά τους τελευταίους αιώνες, ενώ τα ισόγεια μακρόστενα ιστορικά χάνια του Πηλίου αποτέλεσαν απλά σημεία σποραδικής και αναγκαστικής διανυκτέρευσης.

Η επιλογή της θέσης και της τοποθεσίας για δημιουργία ενός νέου ξενώνα στην κωμόπολη της Ζαγοράς πάρθηκε λαμβάνοντας υπ όψη πολλές παραμέτρους. Στο κέντρο του σημερινού οικισμού και ανατολικά της κεντρικής οδικής αρτηρίας του τριτεύοντος εθνικού οδικού άξονα, κάτω ακριβώς απ' το σημερινό κτίριο του δημαρχείου Ζαγοράς («παραδοσιακό» αρχοντικό Φρόνιμου). Εκεί βρίσκεται το «Τουριστικό Ζαγοράς». Η αρχή για κατασκευή Τουριστικού Περιπτέρου έγινε επί Μεταξά ενώ το 1951-54 έγινε προσπάθεια να αποπερατωθεί. Τελικά σε τμήμα αυτής της έκτασης στη δεκαετία του '80, πιθανόν κατεδαφίστηκε ότι παλαιότερο υπήρξε και κατασκευάστηκε, ίσως στα πλαίσια κάποιου νεότερου εθνικού προγράμματος για τον τουρισμό, ένα «Τουριστικό κατάστημα» γνωστό σήμερα ως «Τουριστικό» στην τοπική κοινωνία, όπως αντίστοιχα στη Τσαγκαράδα είχε κατασκευαστεί το «Ξενία». Η εγκατάσταση είναι συνολικής επιφάνειας 400 τ.μ. περίπου επί έκτασης 20.535 τ.μ.. Το ακίνητο από την Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων εντάχθηκε στο ΤΑΙΠΕΔ και κάποια στιγμή υπήρξε η προσδοκία ότι θα παραχωρηθεί σε κάποιον ιδιώτη για να επενδύσει. Σήμερα παραμένει κλειστό, με εμφανή τα σημεία έλλειψης συντηρήσεως και καταστροφών στα δομημένα στοιχεία ενώ εξετάζεται η παραχώρησή του στον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου. Στο κατάστημα αυτό λειτούργησαν για λίγα χρόνια εγκαταστάσεις εστιατορίου και καφετέριας επί μίσθωση του ακινήτου από ιδιώτες. Η αγνώστου αρχιτέκτονα κατασκευή πέρασε σε αχρηστία λόγω

οικονομικής δυσπραγίας, και το κέλυφος παραμένει κενό και χωρίς καμία συντήρηση από τους διαχειριστές του. Σήμερα η στέγη καταρρέει και τις τελευταίες 2,5 δεκαετίες σχεδόν δεν έχουν γίνει εργασίες συντήρησης με αποτέλεσμα η όλη εικόνα να είναι θλιβερή τόσο εντός όσο και εκτός του υφιστάμενου κτίσματος το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του

πολεοδομικού ιστού. Η πρόταση -ιδεατή- είναι η απόσυρση του παλαιού αυτού ισόγειου κελύφους και η αντικατάστασή του με έναν νέο Δημοτικό Ξενώνα.

Θα μπορούσε ίσως εύλογα να αναρωτηθεί κάποιος σχετικά με τους τρόπους, την ποιότητα και ποσότητα, που η τοπογραφία, το γαιοανάγλυφο και το κλίμα, οι καιρικές συνθήκες και το ιδιαίτερο μικροκλίμα της περιοχής της Ζαγοράς, επηρεάζει τον σχεδιασμό ενός κτίσματος στον χώρο αυτό. Στην παρούσα εργασία λήφθηκαν υπ' όψιν όλες οι παράμετροι, καθώς και η ιδιαίτερη θέση του κτίσματος μέσα στο οικιστικό σύνολο. Στο τέλος διαφάνηκε μια προβλέψιμη αποτίμηση σχετικά με την «αμυντική» πρακτική που φέρεται να ενστερνίζεται και να αποδίδεται στο κτίσμα –ξενώνα, η οποία εκπληρώνει το ρόλο της με μοναδικό ίσως σήμερα επιτιθέμενο, τα έντονα καιρικά φαινόμενα τα οποία στην περιοχή έχουν διάρκεια αρκετούς μήνες. Η κατάταξη της Ζαγορά σε μια απ' τις πρώτες θέσεις της επικράτειας σε υετό, αλλά και η βαριά χειμωνιάτικη περίοδος με χιόνια, χιονοθύελλες και παγωνιές, το μικρό ποσό ηλιοφάνειας και η παρατεταμένες υγρασίες, βροχές και νεφοσκέπαση, ίσως απαιτούν έναν πιο προσεγμένο σχεδιασμό τόσο σχετικά με την βιοκλιματική συμπεριφορά αλλά και σχετικά με την ίδια την προστασία του κτιρίου από τις έντονες καιρικές συνθήκες. Έτσι έγινε ένας σχεδιασμός και μορφοποίηση με μηδενικές ακάλυπτες επιφάνειες του κτίσματος και με εξώστες «εν εσοχή» του κτιρίου, ενώ το δάπεδο του ισόγειου ορόφου επιλέχθηκε να βρίσκεται 0,5 μέτρα υψηλότερα από τον περιβάλλοντα αώλιο χώρο κυρίως για λόγους προστασίας από το νερό και το χιόνι. Η βιοκλιματική συμπεριφορά στο κτίριο δεν επιτεύχθηκε για χάρη της προσπάθειας να αποκτήσει «παραδοσιακό» προσωπίο – ύφος.

Στην παρούσα εργασία «κατασκευής Ξενώνα στη Ζαγορά Πηλίου» λήφθηκαν υπ' όψη τα Προεδρικά διατάγματα για την αρχιτεκτονική και το σχεδιασμό σε Πηλιορείτικους οικισμούς υφισταμένους προ του 1923, αλλά εφαρμόστηκαν ουσιαστικά μόνο σχετικά με το ύψος του κτιρίου που ορίστηκε στο ανώτατο επιτρεπτό όριο των 10 μέτρων, μη συμπεριλαμβανομένης της στέγης, παρ' όλου που στο παρελθόν οι κατασκευές στο Πήλιο και γύρω απ' αυτό άγγιζαν ή ξεπερνούσαν ακόμη και τα 20μ. σε ύψος. Ο κύριος άξονας διεύθυνσης του κτίσματος είναι Βοράς –Νότος. Επιλέχθηκε επίσης μια αυστηρή, ορθγωνική μακρόστενη κάτοψη που αποτελείται από δύο συμμετρικές πτέρυγες και στο μέσον ένα τμήμα λειτουργικής σύνδεσης αυτών. Οι δύο πτέρυγες ακολουθούν το ανάγλυφο του εδάφους με μια ισοϋψή τοποθέτηση και σχετική μεταξύ τους γωνία 160° δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό μια συνθήκη φραγής και απομόνωσης του κύριου ανατολικού αώλιου χώρου από το δυτικό και υψηλότερα κείμενο υπόλοιπο ιστό της κομμόπολης. Έτσι η όχληση από την κυκλοφορία στην υπερκείμενη αρτηρία του τριτεύοντος εθνικού οδικού δικτύου αλλά και της υπερκείμενης κεντρικής πλατείας του χωριού, απομονώνονται όπως και τα αδιάκριτα βλέμματα προς την ανατολική κύρια όψη με τους χώρους διαμονής των επισκεπτών αλλά και την αυλή με την δεξαμενή κολύμβησης.

Η όλη κατασκευή γίνεται με σύμμεικτο τρόπο χρησιμοποιώντας υλικά της βιομηχανίας αλλά και ντόπιες πρώτες ύλες όπως πέτρα και ξυλεία καστανιάς. Η έδραση της θεμελίωσης, λόγω του μεγάλου μήκους του κτιρίου και το ιδιαίτερο έδαφος και υπέδαφος της περιοχής, θα γίνει σε πασσάλους βάθους 8 μέτρων, ώστε να επιτευχθεί μηδενική ανοχή σε καθίζηση και λειτουργικότητα της κατασκευής. Η θεμελίωση θα φέρει τοιχώματα υπογείου ορόφου από οπλισμένο σκυρόδεμα, ενώ στην ανωδομή η κατασκευή θα είναι σύμμεικτη αλλά με φορείς από οπλισμένο σκυρόδεμα να παραλαμβάνουν όλες τις φορτίσεις, στατικές και δυναμικές. Η ανωδομή θα περιλαμβάνει τοιχοποιία η οποία στους δύο πρώτους ορόφους και από έξω προς την εσωτερική πλευρά, θα αποτελείται από πέτρα-λίθους επεξεργασμένους της περιοχής, με την παρεμβολή θερμομόνωσης, από λεπτό τοίχο οπλισμένου σκυροδέματος και από οπτόπλινθους. Στον δεύτερο και τελευταίο όροφο στους κλειστούς εξώστες (έρκερ ή σαχισιά), η τοιχοποιία θα είναι εξ' ολοκλήρου από οπτόπλινθους με εξωτερική θερμομόνωση, ενώ στο δυτικό τμήμα όπως προηγουμένως. Η κατασκευή της στέγης θα γίνει από ξύλινο ζευκτό με μεταλλικές ενισχύσεις, με μόνωση και επικάλυψη αργιλικού σχιστόλιθου κατά τα «παραδοσιακά» πρότυπα της περιοχής. Τα παράθυρα, οι πόρτες και τα κιγκλιδώματα θα κατασκευαστούν από ντόπια ξυλεία άγριας καστανιάς και φράξου (μέλεγου) με σύγχρονες μεθόδους και πιστοποίηση.

Σχετικά με τους χώρους φιλοξενίας έχει επιλεγεί απλή δίχωρη κάτοψη με δωμάτιο ύπνου και χώρο καθημερινής διαμονής με μικρή αυτόνομη κουζίνα καθώς και χώρος για λουτρό, νιπτήρας και αποχωρητήριο. Σε ορισμένους χώρους φιλοξενίας και διαμονής μπορεί να απουσιάζει ο διαχωριστικός τοίχος μεταξύ χώρου ύπνου και καθημερινής χρήσης, μεγάλωνοντας την ελευθερία του φιλοξενούμενου. Σε όλους του ανώγειους ορόφους στις απολήξεις των περύγων, στα ακραία βόρεια και νότια τμήματά τους θα δημιουργηθούν τρίχωροι σχηματισμοί φιλοξενίας με δύο ανεξάρτητα δωμάτια ύπνου και χώρος καθημερινής χρήσης με μικρή αυτόνομη κουζίνα. Ακόμη, όλοι οι χώροι φιλοξενίας (δωμάτια) θα διαθέτουν εξώστη ανοιχτό εν εσοχή της ανατολικής όψης του κτιρίου με απεριόριστη θέα στο Αιγαίο και τις ανατολικές πλαγιές του Πηλίου. Οι εξώστες αυτοί στον ανώτερο όροφο σχεδιάζονται σε άμεση σύνδεση με τα «παραδοσιακά» πρότυπα και βρίσκονται επί της κοινής όψης του συνεχόμενου ανατολικού έρκερ ή σαχισιού και επί της αυτής προβολής. Στον ισόγειο όροφο και στον πρώτο όροφο προβλέπονται επίσης του ίδιου τύπου εξώστες εν εσοχή οι οποίοι

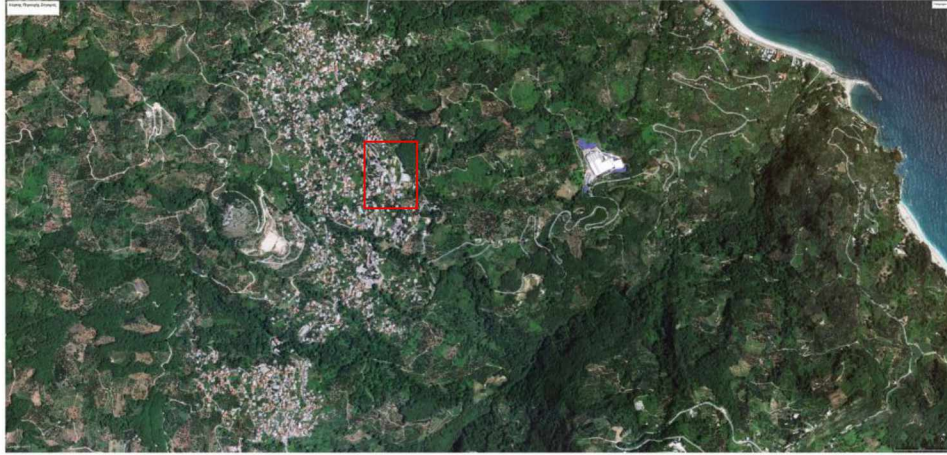
δεν διαταράσσουν την ενιαία επιφάνεια της ανατολικής όψης με προεκβολή αλλά διαχωρίζουν, κατά μία έννοια και συνειρμικά, με κατακόρυφο τρόπο τα νεοπροκύπτοντα ιδεατά τμήματα πύργων με κλειστό εξώστη στον τελευταίο όροφο, καθώς οι εξώστες τοποθετούνται καθ' ύψος σε κοινή κατακόρυφο. Η σημερινή ανάγκη για ημιυπαίθριο χώρο στους χώρους φιλοξενίας υπαγόρευσε τον σχεδιασμό λειτουργικών εξωστών εν εσοχή και στους δύο πρώτους ορόφους. Οι διαστάσεις των εξωστών αυτών είναι ικανές να φιλοξενήσουν πολλές λειτουργίες καθώς σχεδόν αποτελούν ένα κυβικό τετράγωνο δωμάτιο με την μία εκ των έξι πλευρών ανοιχτή φυλασσομένη με κιγκλίδωμα και ξύλινη κατασκευή που παραπέμπει σε ξύλινο σκελετό παλαιού τοίχου ή σαχισιού.

Οι μονάδες φιλοξενίας παρουσιάζονται ως απλές, λιτές και με την ίδια δυνατότητα προς ημιυπαίθριο χώρο (εξώστες), ενώ 4 διαθέτουν και τζάκι ως εναλλακτικό ρομαντικό τρόπο θέρμανσης. Στο ισόγειο υπάρχει χώρος παρασκευαστηρίου για παροχή πρωινού γεύματος αλλά και λειτουργία καφετέριας για τους φιλοξενούμενους. Τα διδύμα κλιμακοστάσια και οι ανελκυστήρες, συμμετρικά τοποθετημένα στην απέναντι από την κύρια ανατολική είσοδο πλευρά, φέρουν παρακείμενες εξόδους διαφυγής, εξυπηρετώντας έτσι και τις δύο πτέρυγες ισόχρονα. Γενικά έχει ληφθεί μέριμνα στο σχεδιασμό του κτιρίου και του χώρου της ισόπεδης αυλής ώστε να είναι δυνατή η πρόσβαση από όχημα πυρόσβεσης πανταχόθεν του κτιρίου. Δεν επιδιώχθηκε ο σχεδιασμός για κατασκευή μονάδων σάουνας, υδρομασάζ ή για εσωτερική θερμαινόμενη δεξαμενή κολύμβησης, γυμναστήριο και συνεδριακό κέντρο ή ακόμη και χώρος για εστιατόριο, βιβλιοθήκη ή οποιαδήποτε άλλη δράση. Αυτές οι λειτουργίες μπορούν να φιλοξενηθούν και από ξεχωριστή εγκατάσταση παρακείμενη ίσως ενός ξενώνα.

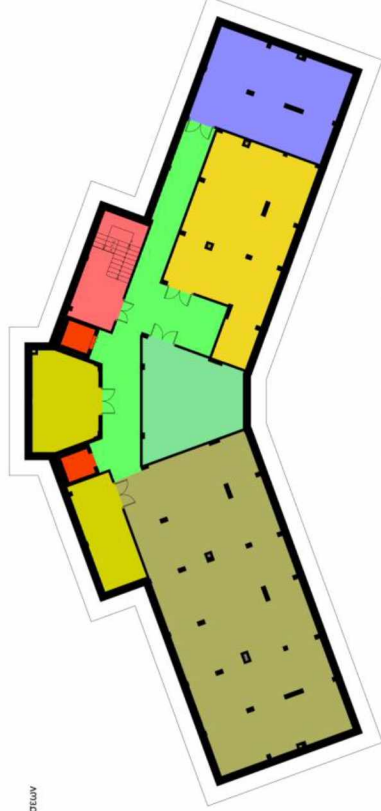
Η όλη αυστηρή εικόνα του κτίσματος θα συμπληρωθεί με σχεδιασμό έρκερ (ή σαχισιών) συμμετρικά, ακόμη και στην βόρεια και νότια απόληξη του ανώτερου ορόφου καθώς επίσης και στην ακραία δυτική προεκβάλλουσα πλευρά και επί του ανώτερου ορόφου. Οι τοποθετήσεις σαχισιών στα ανώτερα και ακραία σημεία του κτιρίου θα δημιουργήσουν μια αίσθηση συμβατή με τα «παραδοσιακά» πρότυπα κατασκευής καθώς οπτικά θα παραπέμπουν σε μεσαιωνικού και μεταγενέστερου τύπου προμαχώνες. Ο ευρύς κατά μήκος της ανατολικής πλευράς προβαλλόμενος εξώστης ο οποίος αρμονικά διαχωρίζεται σε τμήματα ανοιχτού και κλειστού τύπου, παραπέμπει σε κατασκευές του παρελθόντος, οι οποίες απαντώνται συχνότερα σε μεγάλα μοναστήρια του Αγίου Όρους. Η μεγάλη τοξωτή είσοδος σε προθάλαμο εισόδου επίσης σχεδιάστηκε να παραπέμπει σε αντίστοιχες μεσαιωνικές και μεταγενέστερες κατασκευές κύριων εισόδων-εξόδων σε αίθριο χώρο, τόσο του Πηλίου όσο και του Αγίου Όρους. Η όλη εικόνα σχεδιασμού, θα έπρεπε να διαπνέεται και να αποπνέει μια αυστηρότητα που χαρακτήριζε τις κατασκευές προηγούμενων αιώνων στο Πήλιο. Στην παρούσα σύνθεση έγινε προσπάθεια αυτό να επιτευχθεί και μάλιστα παρ' όλου που αποβαίνει σε βάρος ενός ίσως πιο «μοντέρνου» σχεδιασμού που συνηθίζουμε άκριτα να αποδεχόμαστε οπτικά στις κατασκευές «Πηλιορείτικου στυλ» των τελευταίων 3-4 δεκαετιών. Τα νέα υλικά και η σύγχρονη κατασκευαστική τεχνολογία μας προσφέρουν πολλά εφόδια και ελευθερία στον σχεδιασμό και την κατασκευή μιας σύλληψης σήμερα. Όμως κατά τους προηγούμενους αιώνες για να είχε κάποιος την ελευθερία του ή ακόμη και τη ζωή του, θα έπρεπε να την προφυλάξει μέσα σε αυστηρές, συνήθως, ορθογωνικές κατόψεις πυργόσπιτων που κατασκευάστηκαν με φιλοσοφία σχεδιασμού πολύ διαφορετική από αυτή που έχει σήμερα ο μέσος αρχιτέκτων.

Η σημερινή κωμόπολη της Ζαγοράς χτισμένη στην πιο φαρδιά ράχη του ανατολικού Πηλίου, χτισμένη στην θέση της αρχαίας πόλης Κασθαναίας που μνημονεύουν οι αρχαίοι Ηρόδοτος και Στράβων, δίπλα στο αρχαίο ακρωτήριο Σηπιάδος (κάτω απ' το σημερινό Πουρί), χτισμένη στις υπώρειες του λόφου του Άθωνα, και κάτω απ' την κορυφή του Πηλίου, μπορεί να δεχθεί μια άρτια «Παραδοσιακή» μονάδα φιλοξενίας επισκεπτών ανάλογη με τη δυναμική φιλοξενία του τόπου και των λοιπών εγκαταστάσεων που ήδη υπάρχουν. Ο συγκεκριμένος ξενώνας ιδεατά θα μπορούσε να είναι ένας άρτιος Δημοτικός ξενώνας, με διαχειριστή τον Δήμο Ζαγοράς προσφέροντας έσοδα και θέσεις εργασίας στον τοπικό απομειούμενο πληθυσμό. Η τοποθέτησή του γίνεται, χωροταξικά, μεταξύ του ενιαίου Δημοτικού σχολείου Ζαγοράς και του Δημοτικού καταστήματος Ζαγοράς (Δημαρχείου) ενώ βρίσκεται μόνο λίγα μέτρα από την κεντρική πλατεία της κωμόπολης και ανάμεσα σε ήδη υπάρχοντες μεγάλους χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων. Η λειτουργία του δημοτικού Ξενώνα Ζαγοράς θα μπορούσε να περιοριστεί σεμνά στην άρτια παροχή καταλύματος σε επισκέπτες που καταφθάνουν στο βουνό των Κενταύρων και επιθυμούν να απολαύσουν την ηρεμία του τοπίου και την μοναδική άγρια φυσική ομορφιά του βουνού, τα αξιοθέατα είτε φυσικά ή τεχνητά και τη βαθυγάλαιη θάλασσα του Αιγαίου το καλοκαίρι. Ο Δημοτικός Ξενώνας τοποθετημένος στο βαρύτερο της σημερινής κωμόπολης της Ζαγοράς, δίπλα σε δάσος άγριων καστανιών, μπορεί να προσφέρει μια ελάχιστη απόλαυση από το σύνολο που θα αποκομίσει ο επισκέπτης του Πηλίου, του βουνού των Κενταύρων και τη θερινή κατοικία των θεών του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Ακολουθεί παράθεση σχεδίων και εικόνων σχετικά με τον ξενώνα:

- Διάδρομοι κίνησης
- χώροι μηχανολογικών εγκαταστάσεων
- χώροι γενικής αποθήκευσης
- κλιμακοστάσια
- ανέκλυτοι/ές
- ανέκλυτοι/ές αναλωσίμων
- Πλευρικοί στεγνοί/ήρα
- αποθήκη εξοπλισμών

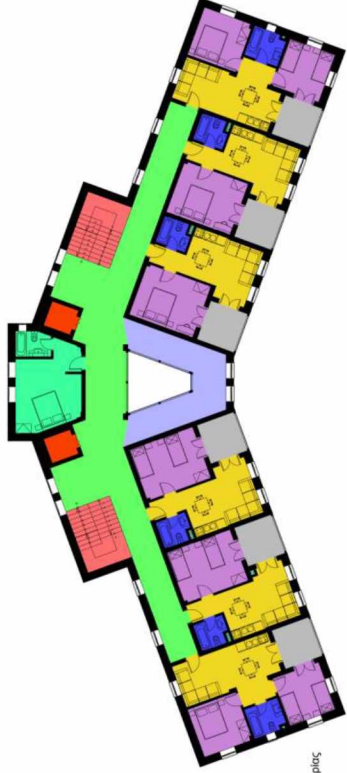
Κατομή Υπογείου

- Διάδρομοι κίνησης
- χώροι μηχανολογικών εγκαταστάσεων
- χώροι γενικής αποθήκευσης
- κλιμακοστάσια
- ανέκλυτοι/ές
- Δωμάτια ύπνου
- καθιστικό - κουζίνα
- wc-λουτρό
- εξώστες - ημιυπαίθρια
- παρασκευαστήριο
- κήφους επίστες
- Σιμοίτο Σιρόφι
- κήφους επίστες - εξώδες
- Πλευρικός εισόδου - εξόδου
- προβάθμιος εισόδου - εξόδου
- πόμπη ΑΜΕΑ
- χώρος υποδοχής

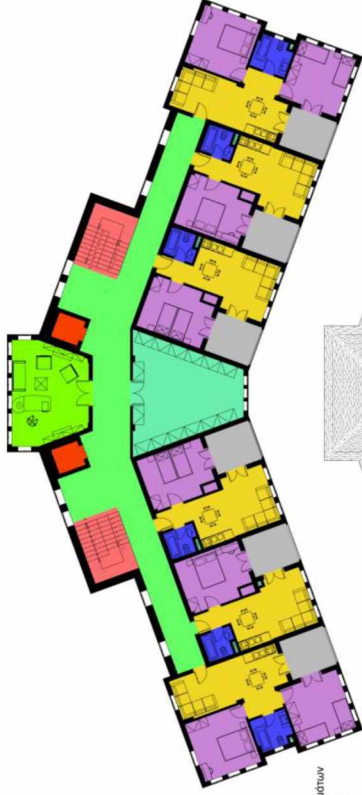
Κατομή Ισολόγου

- Διάδρομοι κίνησης
- Δωμάτιο πρωινωτικού
- κλιμακοστάσια
- ανέκλυτοι/ές
- Δωμάτια ύπνου
- καθιστικό - κουζίνα
- wc-λουτρό
- εξώστες - ημιυπαίθρια
- διάδρομος έκθεσης λαγυροπέλας - ατραπίδας της περιοχής

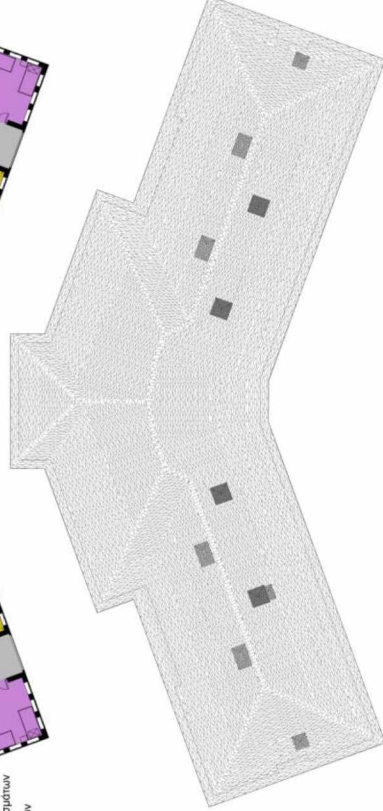
Κατομή Α' Ορόφου

- Διάδρομοι κίνησης
- Δωμάτιο πρωινωτικού
- κλιμακοστάσια
- ανέκλυτοι/ές
- Δωμάτια ύπνου
- καθιστικό - κουζίνα
- wc-λουτρό
- εξώστες - ημιυπαίθρια
- αποθήκη μηχανοκίνητων
- γραφείο διεύθυνσης - προσαυτήλων

Κατομή Β' Ορόφου

- αεραγωγίοι
- καταγωγίοι

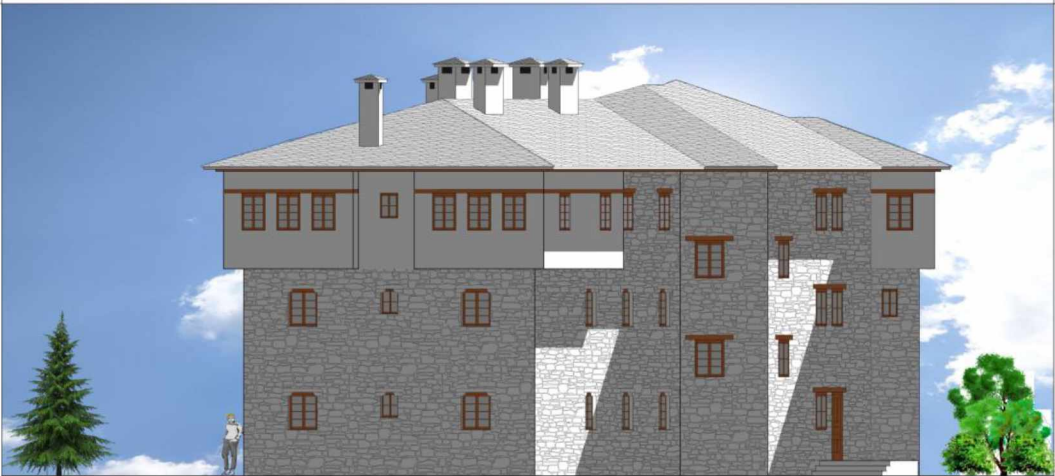
Κατομή Στέγης

Front View

Side View

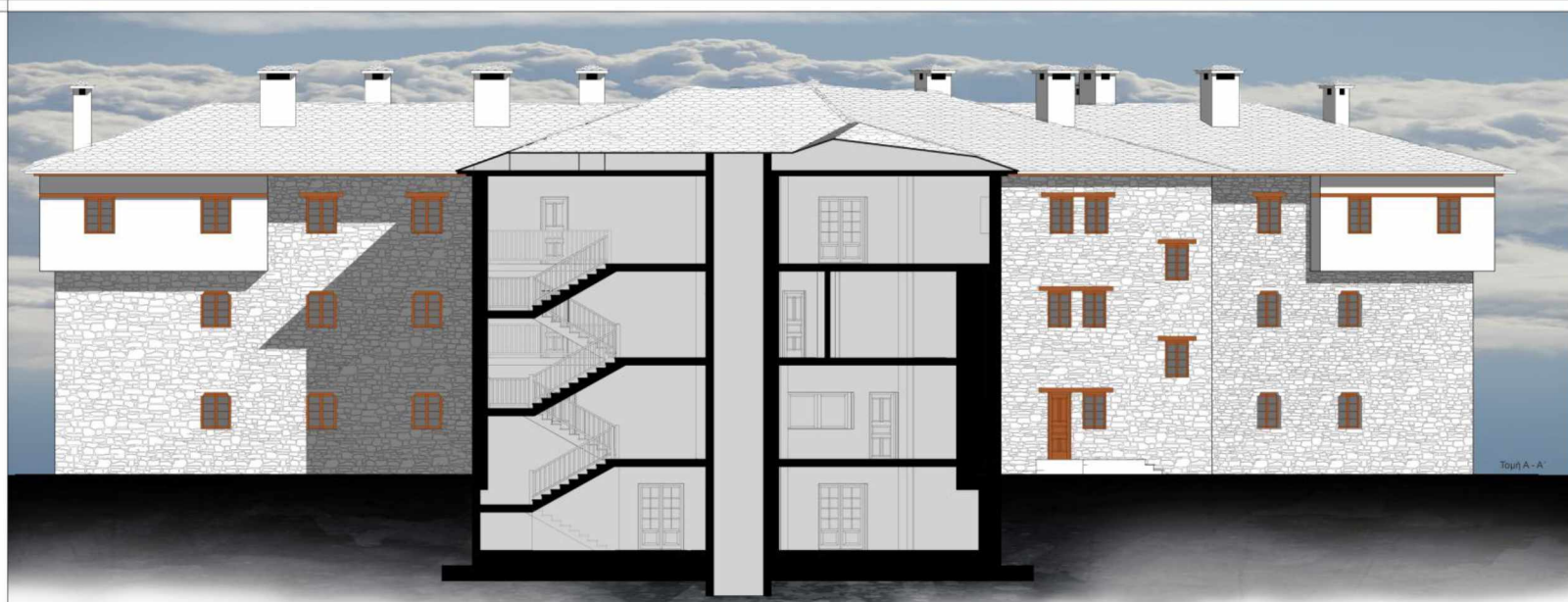
Εξωτερικό όψη

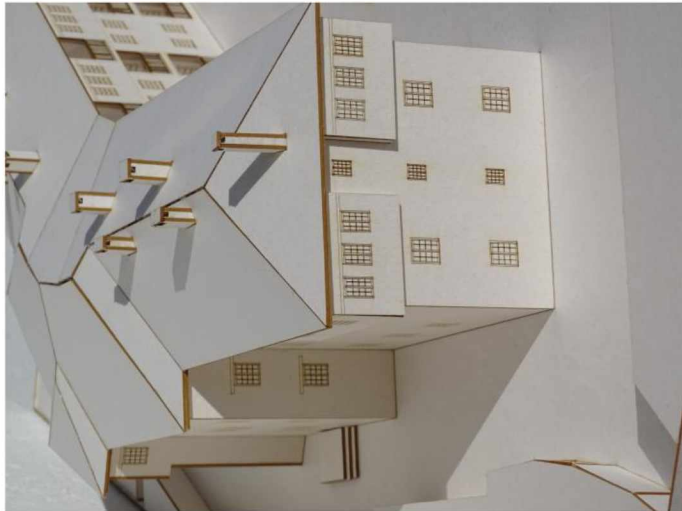
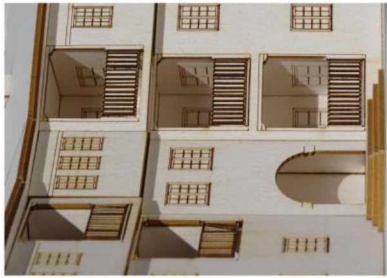

Εξωτερικό όψη

κατασκευαστική τομή 1:25

Βιβλιογραφία

- Ιστορία της Επαρχίας Βόλου και Αγιάς, από τα αρχαία χρόνια ως τα σήμερα . Γιάνη Κ. Κορδάτου. Εκδ. 20^{ος} αιώνας.
- Πηλιορείτικη Οικοδομία .Γιάννης Κίζης
- Μνημεία και μνήμες από την ιστορία της Ζαγοράς, πύργοι - βρύσες - ηρώα – προτομές. Διαμαντάκος Νίκος. 2014
- Ιστορία της κατοικίας 5000π.Χ.-500μ.Χ. Επιστημονική επιμέλεια Wolfram Hoepfner. University studio press. Θεσσαλονίκη 2005
- Τα Παλιόκαστρα του Πηλίου. Κώστα Λιάπη. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας. Βόλος 2010
- Αστική και Λαϊκή κατοικία στην Ελληνική παράδοση. Κ. Οικονόμου Αρχιτεκτων καθηγητής. Θεσσαλονίκη 2013
- ΟΙ ΞΥΛΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΣΤΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΠΗΛΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ (ΔΙΠΛ.ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ-ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ. ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ . ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ. ΠΑΤΡΑ 2009
- Σεισμοί στον Εθνικό και Επαρχιακό τύπο. Μεταπτυχιακή διατριβή .Τόνια Αλ. Παράσχη. Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης . «Γεωεπιστήμες και Περιβάλλον», κατεύθυνση «Γεωλογία Χρήσεων Γης» Πάτρα 12/2007.
- Τα εν τω Πηλίω όρει παλαιά και σύγχρονα χριστιανικά μνημεία- Απόστολος Γ. Κωνσταντινίδης (Πήλιος Ζάγρας)- Ζαγορά-Τυπογραφείον του Εμπορίου(1960)
- Το Ελληνομουσείο στη Ζαγορά - Ρέας Λεωνιδοπούλου-Στυλιανού ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1975 τχ 6-7
- Dietram Muller. Topografischer Bildkommentar zu den Historien Hereodotus : Griechenland im Umfang des heutigen griechischen Staatsgebiets , Tubingen 1987 Ernst Wasmuth Verlag – Tubingen
- CLASSICAL AND TOPOGRAPHICAL TOUR THROUGH GREECE, DURING THE YEARS 1801, 1805, AND 1806. BY EDWARD DODWELL, ESQ. F. S. A. AND MEMBER OF SEVERAL FOREIGN ACADEMIES. IN TWO VOLUMES. VOL. II. LONDON:PRINTED FOR RODWELL AND MARTIN, NEW BOND-STREET.1819.
- Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙ ΦΕΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ. ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (330 μ.Χ. - 1423 μ.Χ.)του δικηγόρου, ιστορικού ερευνητή και συγγραφέα κ. Απόστολου Παπαθανασίου. Αντιγραφή από το δίγλωσσο βιβλίο«Ο Βόλος και η περιοχή του στην ιστορική τους διαδρομή» 2004
- BYZANTINE PORTS . Central Greece as a link between the Mediterranean and the Black Sea. Vol. I.: Text and Bibliography. ALKIVIADIS GINALIS. Merton College and Institute of Archaeology.University of Oxford .Submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Archaeology. Hilary Term 2014
- Χαρακτηριστικά στοιχεία της βλάστησης και της χλωρίδας του Πηλίου . Φωτιάδης, Γ. Εργαστήριο Δασικής Βοτανικής– Γεωβοτανικής, Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ., 54124, Θεσσαλονίκη
- Μαγνησία , το χρονικό ενός πολιτισμού. Γ. Χουρμουζιάδης, Π. Ασημακοπούλου-Ατζάκα, Κ. Α. Μακρύς.1982
- Γεωγραφία Νεωτερική . Δανιήλ και Γρηγορίου Δημητρίων . Τόμος πρώτος. Βιέννη 1791
- Γιώργος Τόλιας-Ιστορία της χαρτογραφίας του Ελληνικού χώρου 1420-1800.Χάρτες της συλλογής Μαργαρίτας Σαμούρκα . Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/Εθνικό ίδρυμα Ερευνών. Αθήνα 2008.
- ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΟΙ ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ V – IX. ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΕ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ. ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ - ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1966
- Ιστοριογεωγραφικά. Περιοδική έκδοση για την ιστορία γεωγραφία τοπογραφία του Ελληνικού χώρου κατά τους νεώτερους χρόνους. Τόμος 8^{ος} . Γιάννενα –Θεσσαλονίκη 2000

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ (του Βόλου) ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΜΕΤΩΠΟ. Καρούση

Iolkos and Pagasai: Two New Thessalian Mints. Article. KATERINI LIAMPI

Αρβανιτόπουλος Σ. Απόστολος . Ανασκαφικά Πρακτικά 1911. Ζ. επί της κορυφής του Πηλίου. Ιερών Διός Ακραιού. Σελ. 305

Sea-level change and shore-line evolution in Aegean Greece since Upper Paleolithic time. Kunrt Lambeck

Prehistoric Coastal Environments in Greece: The Vanished Landscapes of Dimini Bay and Lake Lerna. Article in Journal of Field Archaeology · January 1991 . Eberhard Zangger

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. Περί Πόλεων. STEPHANUS de URBIBUS QUEM PRIMUS . THOMAS DE PINEDO LUSITANUS. AMSTERDAMI

Το οικιστικό πλέγμα της Μαγνησίας .(Αρχαϊκά- κλασικά χρόνια) . Μεταπτυχιακή Εργασία. ΒΗΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ. ΕΘΝΙΚΟΝ και ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ.ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ και ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ. ΑΘΗΝΑ - ΒΟΛΟΣ 2007

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 4. 2012. Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης Βόλος 15.3 - 18.3.2012. Τόμος Ι: Θεσσαλία. ΒΟΛΟΣ 2015. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ . ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. Εφορεία Αρχαιοτήτων Μαγνησίας

Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και στερεάς Ελλάδας 3, Πρακτικά 2009,τόμος Ι . σελ. 159 Αδρύμη Σισμάνη Βασιλική Ο ρόλος του οικισμού του Διμηνίου στην περιοχή γύρω από τον μυχό του Παγασητικού κόλπου.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ .έντυπο του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ- ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΝ – Ανθή Μπάτζιου-Ευσταθίου. Αθήνα 2001

Σταύρος Σ. Σταφυλάκης. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ, ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΓΕΓΟΝΟΤΑ. Αθήνα 2009

Ευάγγελος Λιβιεράτος. Ζητήματα 'χαρτογραφίας' της Χάρτας του Ρήγα

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΣΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού .7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων .

Η Ελλάδα στο ερύτερο πολιτισμικό πλαίσιο των Βαλκανίων κατά την 4η και 5η χιελτία π.Χ. Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης .Ν. Π.Γουλανδρή Αθήνα 2010

Η Θεσσαλική γη από την αρχαιότητα ως το Βυζάντιο. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΖΙΑΦΑΛΙΑΣ

«Η Μεγάλη Βλαχία κι η βυζαντινή κοινοπολιτεία, (13^{ος} - 14^{ος} αιώνας): ισορροπώντας ανάμεσα στην ανεξαρτησία και την υποτέλεια μέσα από γάμους και προδοσίες, συμμαχίες και πολέμους» Αστέρης Κουκουδής. (Άρθρο)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Ιστορία των Νοοτροπιών στα χωριά του Νοτίου Πηλίου. Μάνη Σ. Βασιλική. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ. Βόλος, Ιούνιος 2004

Μεσαιωνικός Βόλος: Μια πρόταση για δημιουργία θεματικού μουσείου Κωνσταντία Α. Τριανταφυλλοπούλου. Διπλωματική Εργασία. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ .ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.Βόλος, 2018

Ο Αρχαιολογικός Τουρισμός στη Μαγνησία: η δυναμική συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ. ΜΟΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΑ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ .ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. ΤΜΗΜΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ». 2017

Σεισμοί στον Εθνικό και Επαρχιακό τύπο. Μεταπτυχιακή διατριβή .Τόνια Αλ. Παράσχη. Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης . «Γεωεπιστήμες και Περιβάλλον», κατεύθυνση «Γεωλογία Χρήσεων Γης» Πάτρα 12/2007.

Τα εν τω Πηλίο ωρει παλαιά και σύγχρονα χριστιανικά μνημεία- Απόστολος Γ. Κωνσταντινίδης (Πήλιος Ζάγρας)- Ζαγορά-Τυπογραφείον του Εμπορίου(1960)

Το Ελληνομουσείο στη Ζαγορά - Ρέας Λεωνοδοπούλου-Στυλιανού ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1975 τχ 6-7

Το Κεραμίδι Πηλίου και τα τραγούδια του. Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Τμήμα μουσικής επιστήμης και τέχνης. Κατεύθυνση Ελληνικής παραδοσιακής (δημοτικής) μουσικής. Aida Corri .2011

βιβλία από ψηφιοποιημένες βιβλιοθήκες & Διαδικτυακοί τόποι που αξιοποιήθηκαν :

https://c1.staticflickr.com/5/4200/35018244481_f83c32d6a9_k.jpg?fbclid=IwAR1kWc0XWoacJ11P6-ABsrEcsuTJVoJYBpUT-5_ZY7MI6eZiZS8Jvs5JM34 Πύργος Άγιος Ονούφριος

<https://issuu.com/greenade/docs/tserli-karla-2015>

<http://efamagvolos.culture.gr/Goritsa.html> Εφορία Αρχαιοτήτων Μαγνησίας

<https://www.sakketosaggelos.gr/Article/1383/>

<https://www.scribd.com/document/363452279/ΛΕΞΙΚΟ-ΔΑΝ-ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΜΑΓΝΗΤΟΣ>

<https://issuu.com/greenade/docs/tserli-karla-2015> Ελληνιστικά Κάρλα-Τσερλή

<http://www.larissa-theatre.com/wp-content/uploads/thessaliki-hora.pdf>

https://el.wikisource.org/wiki/Κύρια_Σελίδα/Αρχαία Αρχαίοι Συγγραφείς

<https://el.wikisource.org/wiki/Ιστορία/τ%27> Πολύβιος βιβλίο I VII ..φυρνωρία στο Τισσαίο

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D4%3Achapter%3D15>
Πλίνιος Θεσσαλία

<https://zapdoc.site/8essaliko-hmerologia62cb35e2858e4d6d28c65ead509ed4e77505.html> ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_052.html Αλεξανδρινή και
Περγαμηνή Βιβλιοθήκη-Μουσείο(μούσες).

https://el.wikisource.org/wiki/Ηθικά/Περί_του_εμφαινομένου_προσώπου_τω_κύκλω_της_σελήνης Πλούταρχος

<https://www.vintage-maps.com/de/antike-landkarten/europa/griechenland/ortelius-griechenland-peloponnes-aegaeis-kreta-kleinasien.:520> & <https://www.vintage-maps.com/de/kartographen>

http://alabamamaps.ua.edu/historicalmaps/europe/southern_europe/greece_After1850.html χάρτες...

https://books.google.gr/books?id=ScZAAAAcAAJ&pg=PA230&lpq=PA230&dq=%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%82+%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE+%CF%84%CE%B7%CF%82+%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82&source=bl&ots=nF4L7CgKZX&sig=ACfU3U07S0Xp6xIQK2z_Ba6BNtSOWKnHMQ&hl=el&sa=X&ved=2ahUKewiv3fSBoYHhAhUC6KQKHRdSCNoQ6AEwAHoECAUQAQ#v=onepage&q=%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%82%20%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE+%CF%84%CE%B7%CF%82+%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82

81%CE%B1%CF%86%CE%AE%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82&f=false Δικαίαρχος Αναγραφή της Ελλάδος- Πήλιο. Σελ. 262,...

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D4%3Achapter%3D16>
Πλίνιος Μαγνησία

<https://archive.org/details/clauidiiptolemae03ptolgoog/page/n228+232> Πτολεμαίος αποστάσεις στον χάρτη του σε μοίρες στις 50° ο Όλυμπος και η Όθρυς..

<https://www.scribd.com/document/37635768/η-αρχαία-θεσσαλία> Friedrich Stahlin

<https://el.wikisource.org/wiki/Γεωγραφικά/Θ> Στράβων Γεωγραφικά

<https://chilonas.com/2017/08/10/httpwp-mep1opby-8pf/> ... Αρχαία μέτρα και σταθμά..

https://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνικό_σύστημα_αρίθμησης

<http://atlasthessalias.culture.gr/-----1.html> βιβλιογραφία ελληνική κ ξένη..

<https://el.wikipedia.org/wiki/Μάγνητες>

Ηρόδοτος

http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=196 http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=188

Στέφανος Βυζάντιος 1-2ος αι. μ.Χ.

https://books.googleusercontent.com/books/content?req=AKW5QaefQeZ0sey8F1ccIKhRJn1fR1k8eBnowOgbVR_MhJAnBJuf3Dfu_EuIFWYhLINZ8gtkSCFmg4NEfb6hyppESMtlhErRcWNhoYEpMP8p2J2ogiNCkssdbK-yG6_ptl8c5ZgR5DPDyCNbm3iQqVcIN1N-1uKxKaTyfdMS7hRpdwaNXJt8zY0lgM_3glzFXp6NrshL73wNomTubNApVXQ1BS8i6CeHrDCKAWIb-nPQ_G6zBPTgm1hyIUc0Y0ZB866AcQWjW9BRpkK6F0vTveyDNjE711QpjUxKbvYTiYUXf5vgQR04aVY

<http://el.travelogues.gr/page.php?view=9> Γκραβούρες...

<http://www.pelio.com.gr/el/kataxoriseis/istoria-zagoras?page=0,3>

<http://www.monastiria.gr/thessalia/nomos-magnisias/osios-symeon-pilio/>

<http://www.ime.gr/chronos/03/gr/culture/arts/index1.html> Αρχιτεκτονική Σκοτεινών Αιώνων...

<https://www.archaiologia.gr/blog/2011/06/15/θρύλοι-σε-ερειπωμένα-κάστρα/>

<http://www.thessaliko.gr/pages/053-tomos.pdf> Θεσσαλικό ημερολόγιο

<http://anolehonia.blogspot.com/2011/08/blog-post.html>

<http://anolehonia.blogspot.com/search/label/%CE%9A%CE%BF%CF%81%CE%B4%CE%AC%CF%84%CE%BF%CF%82>

<https://volosmagnisia.wordpress.com/2014/02/08/ο-ζαγοριανός-καθηγητής-φαρμακολογίας/>

<https://ellas2.wordpress.com/η-παραδοσιακή-αρχιτεκτονική-της-ηπέι/>

http://www.pelionweb.gr/el/pelion/istoria_politismos/

<https://www.politeianet.gr/books/9789600509144-filippidis-daniil-estia-geografia-neoteriki-166020>

<https://www.scribd.com/document/44982527/Η-ΛΑΡΙΣΑ-ΚΑΙ-Η-ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΤΡΙΤΟΣ-Γ-ΤΟΜΟΣ-ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ-ΘΕΣΣΑΛΙΑ-ΤΟΥ-ΚΩΝ-Α-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ-26480893>

http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1134386401

https://en.wikipedia.org/wiki/Tower_house

<https://en.wikipedia.org/wiki/Ushguli>

<https://www.raremaps.com/category/Maps/Europe/Southern%20Europe/Greece?page=3>

παλαιοί Χάρτες...

<https://ellas2.wordpress.com/2014/02/10/η-παραδοσιακή-αρχιτεκτονική-της-ηπεί/>

https://el.wikipedia.org/wiki/Καστρόσπιτα_στα_Βαλκάνια

<https://el.wikipedia.org/wiki/Βαλκάνια>

<http://www.ascsa.net/id/thompson/image/3174&q=&t=&v=list&p=1&s=1&sort=&size=preview> φωτογραφίες Ελλάδας αρχές 20^{ου} αιώνα

<http://historiemedievali.blogspot.com/2016/05/la-casa-torre.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/San_Gimignano_Palazzo_Comunale

https://en.wikipedia.org/wiki/Towers_of_Bologna

<https://de.wikipedia.org/wiki/Geschlechterturm>

<https://e-thessalia.gr/monadiko-meseoniko-mnimio-o-pirgos-tou-agiou-lavrentiou/>

<https://www.kastra.eu/castle.php?kastro=aggeorgxilander>

<https://www.ecogreco.gr/arxaia-sipiada/>

<https://smerdaleos.wordpress.com/2013/11/13/ο-σλαβικός-εποικισμός-της-ελλάδος-2-μα/>

https://el.wikipedia.org/wiki/Δυναστεία_των_Μακεδόνων

<https://el.wikipedia.org/wiki/Stratioti>

https://el.wikipedia.org/wiki/Κροκόδειλος_Κλαδάς

https://www.flickr.com/photos/orko_eh/3950232235/in/album-72157622688577966/

<http://goienetxe.galeon.com/aficiones2049884.html>

<http://www.eusko-ikaskuntza.eus/en/documentary-collection/multimedia-gallery/search/?b=1&ga=2&desde=24&desde=48&desde=72&desde=96&desde=120&desde=144&desde=168&desde=192&desde=216&desde=240&desde=264&desde=288&desde=312&desde=336&desde=360&desde=384&desde=408#e>

https://atenas.cervantes.es/FichasCultura/Ficha69361_07_20.htm

https://el.wikipedia.org/wiki/Οικογένεια_Μελισσηνών

https://el.wikipedia.org/wiki/Ανω_Βόλος_Μαγνησίας

https://anolehonia.blogspot.com/2012/08/blog-post_6200.html?fbclid=IwAR0wMSPiZPoFNLOI7sYFJI65dHyiAwpYqIoPbBECmgxs1UxS0P0pKNspe5E

<https://www.eleftheria.gr/m/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/47808.html>

http://www.academia.edu/11735359/H_αρχιτεκτονική_των_μειονωμένων_πύργων_της_Βοιωτίας

<https://www.scribd.com/document/156250319/ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ-pdf>

<https://el.wikisource.org/Γεωγραφικά/Θ>

<https://www.scribd.com/document/37635768/η-αρχαία-θεςαλια>

<http://www.pemptousia.gr/2018/04/14os-eonas-o-chrisos-eonas-tou-slavikou-monachismou-sto-agion-oros/#>
Ο κράλης των Σέρβων Στέφανος Ντουσάν...

<http://arvanitis.eu/?p=604>

<http://www.pemptousia.gr/2018/04/i-schesis-tis-rosias-me-to-agion-oros-mechri-ton-14o-eona/#1> Αντώνιος – Αιμίλιος Ταχιάος, Σλαβολόγος

<https://aegeanatsalis.gr/el/μεστά-ένα-μεσαιωνικό-καστροχώρι/>

<https://www.amanivoice-chios.gr/2015/10/βεσσα-πρώτο-θέμα-το-καστροχώρι-της-χ/>

<https://tanea-diaspora.net/2017/10/30/bbc-πού-ζουν-οι-απόγονοι-των-σπαρτιατών/>

https://www.crashonline.gr/wp-content/uploads/2015/12/koita-2_3.jpg

https://en.wikipedia.org/wiki/Opus_craticum

<https://m.eirinika.gr/article/16060/1934-hronia-meta-tin-ekrixi-toy-vezoyviouy-episkefthoyme-tin-pompiia-foto-vinteo>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1015925/santorini-imerida-gia-tin-enisxusi-ton-anaskafon-sto-proistoriko-akrotiri>

<https://www.s4ulanguages.com/dodwell.html> - *A Classical and Topographical Tour through Greece & Views in Greece & Views and Descriptions of Cyclopiian or Pelasgic Remains in Italy and Greece*

<http://el.travelogues.gr/tag.php?view=89&page=5> Edward Dodwell & Simone Pomardi

και άλλοι ιστότοποι....

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας . Πολυτεχνική Σχολή , τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. 2019-20

11^ο εξάμηνο

Διπλωματική Εργασία

Θέμα :

Ξενώνας στη Ζαγορά Πηλίου

& Διερεύνηση της ιστορίας της «Πηλιορείτικης» αρχιτεκτονικής παράδοσης

Φοιτητής : Κωνσταντίνος Γ. Τσαπράζης

Επιβλέπων καθηγητής : Κωστής Πανηγύρης

